

Hudi grad.

Piše Milan Sanjar.

I.

Za vasjo, na Gradnikovi strmini, je stalo osivelo zidovje. Sanjavo je kazalo svoje razpokane, otemnele, napol z jelovjem zakrite stene v dolino.

Ljudje so si pripovedovali na zimski preji o tej razvalini toliko strahotnega in tajnega, da me je kar groza spreletavala, kadar sem v mladih letih zašel v njeno bližino. Plaho in zvedavo sem gledal velikan-ske stene iz primerne daljave. Ako pa je tam na severni strani razvaline, kjer so stala v temnem zboru stoletna drevesa, tožno zavpila žolna in zaropotala po votlem deblu, tedaj sem zbežal in pravil doma, kakó se oglašá tam gori — strah.

Pozneje, ko se mi je izpremenila otroška bojazen v mladeniško ro-mantiko, nisem nikamor raje zahajal na svojih sprehodih, nego sem.

Tu v senci temnega jelovja se je kaj prijetno sanjalo. Misli so mi uhajale v one čase, ko je stal grad še v vsi svoji silovitosti. Oholi, po šegi in jeziku tuji vitezi so gospodarili in zapovedovali tukaj, stregli svoji razuzdanosti ter odirali naše prednike, ubogo slovensko ljudstvo. Trepe-táje so se ozirali naši pradedje na silni dom svojih trinogov in ker jim je bil tam gori izvor vsega hudega, nadeli so mu primerno ime: Hudi grad.

Dasi je že davna doba vzela nemile oblastnike in izpremenila njihov nekdanji ponosni dom v žalostno podrtino, po kateri gospodarijo sove in netopirji, vendar bridki spomini še niso izginili narodu, ki imenuje raz-valino še vedno „Hudi grad“ — ter se je vedno ogiblje. Namesto človeške hudobe pa je naselila živa slovenska domišljija semkaj zle duhove in strahove, ki nagajajo ljudem in varujejo ondi zasute zaklade...

Temno drevje po Gradniku je vztrepetaló v prvem pomladanskem dihu.

Ostanki snega so se umikali v jarke in globéle ter se ondi solzili — nemara po minoli zimski krasoti.

Tajno je igralo v zraku, šepetaló v gozdu in naznanjalo, da prihaja tam od juga mila Vesna, mila vigred, s petjem in cvetjem, v vsi svoji lepoti.

Mej visokimi smrekami, na slabo uhojeni stezi, ki se vije gor za Hudi grad, se je prikazala stara ženica, Meta Korenka. Opiráje se na svojo oguljeno palico, je stopicala v strmino ter gredé nabirala suhega vejevja.

Prišla je na višino.

Tu se zлага svet v malo ravnino, dvigáje se na drugi strani v skalnat grebèn, ob katerem saméva obširno domovje: Golina.

Starka si malo oddahne ter se loti nató podrtega bora, ki je molil svoja suha rebra v zrak. Toda ni še nalomila zadostnega bremena svojemu oslabelemu hrbtu, ko zarohni v njeni bližini hriprav, oduren glas:

„Pobéri se, tatinska starka.“

Ko bi se bili prikazali Korenki vsi hudograjski strahovi, ne bi se menda ustrašila tako, kakor se je ustrašila Góbe, lastnika Goline, ki je zdaj stopil iz hoste.

„Nisem vedela . . .“ je jecala starka.

„Kaj nisi vedela, stara sova?“ je vpil Góba.

„Da je tu vaša hosta.“

„Čakaj, baba!“

A Korenka ni čakala. Hitela je, kar so jo nesle oslabele noge, po Gradniku navzdol in še le tedaj, ko je ni dosegalo več zmerjanje srditega Góbe in je bila zopet mej visokim drevjem, Jeseniških gospodarjev, se je ustavila in sedla na kup prej nabrane suhljadi, težko dihaje.

Še vedno se ji je zdelo, da vidi pred seboj Góbo, kako se togoti in ji preti, tako dolg in suh, rumenega, od strastij razjednega lica.

„Moj Bog, kako sem se ga ustrašila!“ oddahnila si je ženica. „Sto korakov bi se bila ognila njegove zemlje, a nisem vedela — — saj pravim, ta Góba je od same zavisti tako zelen, on nima trohe srca za uboge ljudi. — Pa le najéj se svoje suhljadi, ti krokar! Lepe gozdove, katere ti je zapustil stari, Bog mu daj nebesa, si že tako zapravlil!“ je pristavila srdito in zamáhala sè svojo krivo palico proti Golini.

Nató si je nabasala nekaj suhih vej ter odšla v svojo kolibo od Gradnikovo strmino.

II.

Silno, vriskajoče in mehko čuvstvo je lilo v dušo Ivanu Lesárju, ko se je onidan vrnil po dolgih treh letih iz tujine v svoj rojstni kraj.

Zdelo se mu je, da uprav sedaj, ko gleda zopet znane gore, livade in travnike, ko gleda dragi dom v gozdnem zatišju, sredi temnega jelovja in milo, iznenadjeno mamico, — da čuti uprav sedaj nekaj one sreče, katere je zastonj iskal svojemu v hrepenenji kipečemu srcu tam v tujem svetu.

Lesárjevi so imeli lep dom in obširne gozdove. Nadarjenega Ivana so dali v šole, v mesto, kjer je ostal do svojega 20. leta. Napredoval je dobro; a zadnja leta se ga je lotila neka otožnost in sanjávost, zdelo se mu je, da ne dobiva v knjigah onega tešila, katerega išče njegovo mehko srce, njegova živa, ognjena fantazija. V tem sanjarjenju ga zadene silen udár — iskreno ljubljeni oče mu je nenadoma umrl. Ko je Ivanovo rahlo srce prebolélo prvo, najhujo boleost in se je bila zbegana mati nekoliko

umirila, odpotoval je v Trst, da ondi vredi s pomočjo očetovega pisarja nerešene zadeve v lesni trgovini, s katero se je rajni pečal na debelo.

Morje, pisano tržaško vrvenje, otožnost, ki je trepetala v srečju, vse to je vzbudilo Ivanu mahoma silno hrepenenje po tujem svetu. Ne da bi dolgo ugibal se je napotil najprej v prekmorske kraje, kjer je oče imel trgovinske zveze, a videl je tudi Kairo, Carigrad, Odeso in Moskvo. In zdaj je spet doma. Dasi je potovanje vplivalo blagodejno na njegovo melanholijo in sanjavo, vendar ga ni povsem ozdravilo; čutil je v sebi še vedno neko praznoto, njegovo srce je še vedno strastno hrepenelo po neki neznanu sreči, neznanu harmoniji, katere njegova nežna duša dosedaj ni našla nikjer in katere zarja mu je zasvetila po vsem bitju sedaj, ko se je vrnil v ljubljeno domovino.

Za potokom, ki se divje péni in dére po skalnati strugi v dolino, je hitel danes Ivan Lesár, da se oglasi na sosednem Jeseniku. Ondi je gospodaril upokojeni profesor Kres, ki je podedoval prelepó posestvo z malim, osivelim gradičem pred nekaterimi leti po svojem samskem stricu in, dasi še le 50 let star in čvrst, stopil v pokoj ter se udal tukaj gospodarstvu in svojim knjigam. Že prej je ob počitkih prihajal vsako leto semkaj in se seznanil z Lesarjevimi, ki so dali svojega Ivana na njegovo prigovarjanje v šole. Zato je bil Ivan pri Kresovih kakor doma in prvi dan po svojem prihodu je hitel v tiho dolinico, da vidi zopet omiljeni mu gradič in njega blagega gospodarja.

Stopil je s pota ob strmino, kjer se je videlo v ozki dol

Nemo in veličastno se je dvigal na drugi strani globine temnozeleni Gradnik z melanholnim Hudim gradom na teménu. Ob njegovem vznožji, zakrit s cvetočimi jablanami, je kazal nekaj zidovja in strmo starinsko svojo streho — Jeseník.

Ivan se je naslonil ob samotno brezo. Tam doli ob mimo tekočem potoku, ki se vije mej vrbovjem po jeseniških travnikih, se je igrala vaška mladina. Otožni glasovi vrbovih piščal so rahlo prihajali odtod. Lahni val toplega zraka jih je donášal in razlival na okolo fino dišavo vijolice. V grmovji se je oglašala tašica sè svojo hrepenečo pesmijo.

Vsi mladostni spomini so zažaréli Ivanu v duši. Srce mu je vstrepetaló v radostnem hrepenenju po oni zlati dobi, ko je tam doli letal po cvetočih travnikih in livadah za krasnimi metulji, stavljal svoje „mlince“ ter lovil pod belim kamenjem plitve struge drobno pisane gorske ribe. A ne sam: pomagala mu je Kresova Veróna, katere mili obrazek se mu je zdaj živo prikazal mej raznobojnimi slikami iz otroških let, dasi ga ni videl pozneje nikdar več.

Divni Prešernovi verzi so mu zveneli v duhu in vzbujali staro njegovo melanholnijo:

Mladosti! po tvoji temni zarji
Srce bridko zdihuje...

Prišel je do grajskega sadovnjaka, ki je segal na tej strani sem do potoka, rahlo žuborečega po ravněji, a kameniti strugi. Črez vodo se je vzpenjal tukaj ozek, iz brezovih debel narejen mostič.

Dvignil je pogled in — nemo obstal.

Na mostiču je stala vitka deva, v priprosti, svitlosivi obleki, mirno zroča v hiteče vodovje. Kriva, preko potoka nagnjena jablana je v lahno zibajočem se pomladanskem vzduhu vsipala svoje belorudeče cvetje po fini, temni glavi in po lasih spletenih v debelo, dolgo kito. Gledala je v stran, Ivan je videl samo pol njenega milega profila. A ta slika, polna nežnega soglasja in pr rodne poezije, je tako silno ugajala duševnemu stanju mladega Lesárja, njegovi popolnoma lepoti udani naravi, da je še stal in zrl na ono mesto, ko je deva že davno odšla in izginila za gostim drevjem in grmovjem sadnega vrta, ne da bi bila opazila svojega občudovalca. Najbližja steza do gradiča je bila skozi sadovnjak, a Ivan si ni upal za lepo prikaznijo, šel je dalje po svojem neravnem, od vode izpranem potu poleg potoka in stopil od druge, glavne strani na Jesenik.

(Dalje prihodnjíč.)

Pomladna.

Snežena še je naša plan
Potoček je leden,
A v zlatih žarkih trepeta
Pomladni, tihi sen.

In mehko boža dih njegov
Bregove in polje —
Ah, da zavel bi tudi v to
Zadušeno srce!

Kristina.

Kakošna bodi mati.

Francoski spisal B. H. Gausseron.

Napoleon je dejal, da je bodoča zla ali dobra nprav odvisna, jedino le od matere. Govoré z gospo Campanovo, je trdil, da so stari sistemi vzgojevanja ničvredni, ter poizvedoval hkratu, česa bi trebalo, da se vzgaja mladež prav in dobro.

„Mater je treba“ — je odgovorila gospa Campanova. Tak odgovor je osupnil Napoleona tako, da je vzkliknil: „Glej, ves sistem vzgojevanja v jedni sami besedi!“

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

van?«

»Gospod profesor!«

Moško jasni obraz gospoda Kresa je kazal vidno veselje. Obe roki je stegnil došlemu naproti, a njegovo simpatično sivo oko ga je motrilo nekako pozorno.

»Kako ste me iznenadili! Mislim sem že, da ste se nam docela iznevéřili in da vas zanese vaš nemirni duh na kraj svetá!« govoril je profesor, spremljaje gosta v veliko, solnčno sobano.

»Ne zamerite mi, gospod profesor, da sem tako zanemarjal dano obečanje! Iz Odese sem vam menda pisal v poslednje, a pozneje se me je lotila zopet ona duševna oparjenost, disharmonija, ki me je gnala prej v tujino, zdaj pa domov! V takem stanju pa ne bi mogel napisati lista, kateri naj bi zadovoljil vas, ki imate toliko očetovskega sočutja z mano,« opravičeval se je Ivan nekako v zadregi.

»Za kazen pa nam boste morali toliko več in pogosteje pripovedovati o svojem odisejskem potovanju!« je dejal Kres, kateremu je ob zadnjih besedah Ivanovih lahko otemnelo oko. Rad je imel svojega nadarjenega varovanca, zato ga je zbolelo, ko je čul, da se ta tudi na potovanju ni iznebil one sanjivosti in nestalnosti, ki je bila njega samega delavni naravi tudi v mlajših letih docela neznana. »Vse nam morate povedati, kar ste videli lepega po svetu. — Toda kje je Vera — Vera! Vera!« je klical profesor skozi odprto okno na vrt.

Ali je to Verona, profesorjeva hčerka? mislil si je Ivan ob tem imenu, ter nehoté rekel na glas:

»Ob potoku sem videl sem gredé mlado damo — je li to vaša Verona?«

»Kaj ne poznate več svoje tovarišice iz mladostnih let? — A seveda je že dolgo, odkar se nista videla. Zrastla je; a še vedno leta po travnikih in gozdovih, da jo vsak hip pogrešam.«

Mej tem je vstopila Kresova sestra in gospodinja Liza, okrogla, dobra in delavna ženska. Smeje se je podala Lesárju roko, katero je prej obrisala v svoj beli kuhinjski predpasnik, češ, da prihaja od dela; a skoro je zopet odhitela, da pripravi kaj malega za nenadnega gosta.

In zdaj se je oglasila zunaj na terasi Verona sè svojim mehkim, laskavim glasom:

»Ata, kje ste? Ali ste me zvali?«

Na profesorjev odziv je privihrala v sobo; toda videč gosta, ji je zastala noga pri durih.

Ivan je vstal, poklonil se in nemo gledal krasno deklé. Bila je ona deva, kateri se je danes že enkrat dívil, bila je Vera, njegova družica izza mladih let, katero je takoj spoznal, ko je uprla svoje milo, temno oko vanj.

»Pozdravi vendar gospoda Lesárja, svojega nekdanjega tovariša!« smehljal se je Kres.

Vera je lahno zarudéla, pristopila ter ponudila Ivanu svojo drobno, mehko ročico.

Izgovorili so nekatere povsem navadne fraze, gospoda sta sedla, Vera pa je šla za teto Lizo, da ji pomaga. Skoro zatem sta prinesli vina in mrzlih jedij, nazadnje pa izborno belo kavo, katero so pili vsi štirje. Duhteča arabska pijača je vso družbo nekako oživila. Govorili so veselo, prisrčno; Ivan je, seve, moral praviti o mestih in deželah, katere je videl. Njegovo pripovedovanje je bilo zanimivo, vznešeno, prepleteno z globokim čuvstvom.

Naglo in prijetno jim je minil popoldan.

Mrak se je delal, ko je stopal mladi Lesár po znani poti nazaj v breg, utopljen v mile utise današnjega dneva in se veselil, da skoro in pogosto ugodí profesorju Kresu, ki ga je iskreno vabil k sebi.

III.

Za grajskimi travniki, tam pod goro, kjer se vije gozdna pot na Lesárjev dom, v zatišji starih orehov in jelš, je stala napol razpala koliba. Njen lastnik je bil Miha, ki je znal vse, vsaj tako so pravili ljudje. Popravljal je kmetom potrta kolesa, obuvalo, omare, dežnike in celo stenske ure je zdravila umetna njegova roka. Vsa nadarjenost pa mu je donášala menda vendar le premalo, da bi zadoštovalo njegovim nazorom o zemeljski sreči in zadovoljnosti, kajti on se je bavil še z drugim, tajnim poslom, kateri je obetal po njegovi čudovito bohotni fantaziji sijajne uspehe. — Od njegove kolibe se je videla Hudograjska razvalina, ki mu je neprestano budila misli in želje po neizmernem bogastvu, katero je po zanesljivi trditvi vseh najstarejih ljudi v okolici, ondi zasuto. Tudi sanjalo se mu je pogosto o Hudem gradu: videl je polne sode zlata in dragih kamenov, ki so tam zakopani in čakajo neustrašnega, v raznih skrivnostih dobro podkovanega moža, da je vzdigne.

Miha je bil že davno zbral vsa ustna poročila o Hudograjskem zakladu v svoji glavi, ovil in obilo okrasil s cvetjem svojega duhá,

ter poročila tako dopolnjena in predelana kaj rad pripovedoval svojim vasovalcem, ki so posebno v dolgih zimskih večerih radi zahajali v samotno kolibo, divili se njenemu gospodarju in čudapolnim njegovim pravljicam, nekateri pa tudi malo ponagajali radovernemu zakladokopu.

Miha je sedel v svoji tesni delavnici na nizkem stolu, sredi razne navlake in šare in najraznejega orodja, gladil in likal nov bukov topor. Na glavi mu je sedelo razstreljeno, klobuku podobno pokrivalo, skozi katero je gledalo na vrhu nekaj dolgih, upornih las. V zobéh je držal malo leseno dimko (pipo), iz katere je sè slastjo, čutom in v dolgih premorih pihal debele oblake. Mirno dostojanstvo se je kazalo na njegovem širokem obrazu, njegovi suhi a korenjaški postavi; le velike, izbuljene oči so gledale nekako napeto in glupo v svet.

Tudi danes je imel Miha posete. Na klopi za pečjo so sedeli trije moški, kmetje, različni po zunanosti in starosti.

Miha je dogotovil topor, vstal, naslonil ga v kot ter segel po napol otesane lesene podplate, kakoršne nosi narod po nekaterih gorskih krajih, ter jih jel obdelavati z ostrim, zakrivljenim orodjem.

»Te-le coklje bi imel narediti do jutri; toda ne vem, če bo kaj plačila,« je rekel polagoma.

»Komu jih delaš?« je vprašal jeden izza peči.

»Korénki!«

»Bog pomagaj; težko da bi se našlo pri starki kaj okroglega!« deje drugi.

»Tako je; jaz delam in delam, a denarja naberem komaj za tobak. Slaba je dandanes za denar!« toži Miha.

»Pod Hudim gradom ga je baje več, nego ga imajo vsi cesarji!« opazi najmlajši vasovalec, znan porednež.

Miha prikima molčé.

»V nedeljo je pravil Gradišnikov pastir, da je videl minoli teden, kako so plesale tri zelene luči okoli zidovja!« nadaljuje prejšnji.

Te besede so napravile viden utis na zakladokopa. Vzdignil je glavo ter pozorno gledal poročevalca od strani; a ko je videl njegov resnomirni obraz, bil je takoj uverjen o resnici važnega naznanila ter dodal zvito se muzáje:

»Vem, vem!«

»Kaj, ti si sam videl!«

»No, ne samo enkrat!«

»Nemara da zaklad zdaj cvete?« pripomni drugi.

Miha modro molči.

»Sam zlodej neki varuje denar!« deje eden.

»Saj veste, kaj se je zgodilo Logárju ono leto, ko je hotel vzdigniti zaklad!« odgovori z naglasom gospodar Miha.

»Pravijo, da so ga našli drugi dan na pol mrtvega in osmojega pri Hudem gradu. Zakaj neki je bil tak?«

»Vrag ga je!« odvrne jasno in odločno Miha.

»Zakaj le?« so vprašali vsi.

»Zato, ker je nevedni Logár znal hudobo priklicati, odgnati pa ne.«

»Kaj se hudič ne dá ukrotiti?« je vprašal nagajivec.

»O, dá se, dá; v bukvah je vse!« razlaga Miha.

»Kdo le ima tako knjigo?«

»Jaz!«

Strmé so ga gledali vasovalci, kajti vsi so bili po nekoliko uverjeni, da vse le ni prazno, kar se čuje o Hudem gradu in Mihovih čarovnijah.

»Zakaj ne vzdigneš zaklada?« oglesi se zopet mladenič.

»Saj bi ga čisto gotovo, ko bi znal — nemško!« odreže se Miha.

»Ali je hudič Nemeč?«

Vsi, razen Mihe, so se zasmeljali na glas. Miha je postajal nevoljen.

»Kaj vrag? A bukve so nemške, tiskane v Kelnarajnu*); človek mora biti študiran, da je razume, veljale so dvesto goldinarjev, ko je nove kupil rajni Laznik od popotnih Nemcev!« je razlagal Miha srdito.

Zdaj pa se spomni nagajivi mladenič nekega temnega, nejasnega poročila o vojaških letih Mihe.

»Pri soldatih se tudi more naučiti nemško. Ali nisi tudi ti bil vojak?« vpraša Miho.

»Kaj pa! Tam v daljni laški deželi smo sukali bridke sablje in kri prelivali!« je pravil — ob spominih svojih sumljivih junaških del — hitro potolaženi gospodar.

»Nekateri pa govoré, da si pomagal zapravljati italijanske dežele!«

»Ka—aj? Glej, da boš ti tako hraber in srčen, kakor sem bil jaz«, vzkipele je zopet Miha, zadet ob najrahlejo stran svoje časti, — »vselej sem bil prvi . . .«

»Kadar ste bežali!« je dopolnil razposajenec.

To je bilo našemu junaku preveč. Vrgel je orodje in lesene podplate mej šaro, jel zažigati ugaslo dimko, odgovarjal pa ni več.

*) Köln am Rhein.

Oni, ki ga je bil ujezil, ga je skušal pomiriti s tem, da je nadaljeval govor na druge, Mihi priljubljene predmete, a zaman. Poslednji je očitno kazal svojo nevoljo; sitni hlapec pa je polagoma odhajal, za njim sta kmalu odšla tudi druga dva.

Miha pa je zaprl s težkim zapahom vrata svoje revne kolibe od znotraj, upihnil luč ter legel na svoje slamnato ležišče.

Zaspali ni mogel; jezile so ga one zbadljive in za njegovo junško srcé toli žaljive besede. Ko bi imel dosti denarja, tedaj bi on že pokazal obrekljivim ljudem, kaj je on in kaj so drugi. In takoj so bile njegove misli zopet pri Hudograjskem zakladu, katerega mu je danes kazala razgreta, bujna domišljija v najkrasnejšem svitu.

»Vse imam pripravljeno, da vzdignem neizmerno bogastvo, samo da bi mi kdo prestavil iz nemške knjige one besede, s katerimi se hudoba roti in odganja. — Edini človek, ki bi mi mogel pomagati, je tisti zoperni, suhi Goba, ki je zaštudiral vse, kar mu je zapustil bogati oče in ki zdaj samotari na svoji pusti Golini. Toda kdo bi si upal do zverine, ki tako silno sovraži nas navadne ljudi, da se ga vse ogiblje in boji. Koga boji? Jaz se ne bojim — dasi pravi oni fantalin! Imam jo! Dokazati moram, da nisem baba, ampak star soldat! Nad Gobo grem, do katerega si nikdo ne upa, da mi prestavi one molitve, saj mu potem rad dam nekaj vzdignjenih cekinov ali tolarjev ali desetec . . . Požre me pa ne.«

Tako je ugibal Miha in sklenil, da skoro izpolni svojo namero in s tem opere svojo globoko užaljeno čast ter najjasneje dokaže svetu, da se nikogar ne boji.

(Dalje prihodnjič).

Kriva sodba.

Po cesti gresta parčka dva,
Oj ženi dve in dva moža,
Ta tu sodnik s sodnico je,
A tam župan z ženico je.

Sodnik je lep, še mlad možak,
Župan postaren in težak,
Sodnica sladka kakor strd,
Županja suha, kakor smrt.

In gledajo jih vsi ljudje,
Pa vsi tako mi govore:
„Ah, ta je srečen ta sodnik,
Župan pa tak je mučenik!“

Ob cesti pa potok šumlja,
Poredno skače šepeta:
„Ej da bi prišlo vse na dan,
Še vsak bi rajše bil župan!“ . . .

Feodor Sokol.

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

IV.

ospod Kres je bil udovec. Odkar mu je umrla iskreno ljubljena še mlada žena, zbral je vso ljubezen na edinega otroka, svojo Verono. Vzgojena po njegovih zrelih, zdravih nazorih, bila mu je milobna deva nad vse. Ko je odšla na višjo dekleško šolo v mesto, nedostajalo mu je vedno nekaj na samotnem Jeseniku in skoro jo je vzel nazaj, ter sam dopolnjeval njeno izobrazbo.

Vera je vzrasla pod skrbnim očesom ljubečega, jako izobraznega in neizmerno delavnega očeta v milo, veselo in blago dekle. Ker je g. Kres že od njene rane mladosti posebno pazil, da ni bila nikdar brez opravila, četudi nezatnega, ni se mogla v njej razviti ona sentimentalna sanjavost, ki se tako rada loti izobrazene ženske v prehodnih letih. Verina duša je bila podobna mehki modrini v igrednega nebá, obilno utrjeni nagon do dela pa jo je branil zgodnjih pomladanskih viharjev. —

Pod grajsko teraso je bil obširen, s cveticami in lepotnim grmovjem zarasten vrt, sredi katerega je stala iz palic narejena, poleti z ovijalkami zakrita koliba.

Na zunanji klopi te kolibe je sedela Vera, uglobljena v drobno knjigo. Tekala je že od ranega jutra mej gredami, sadila in zagrebala, da se je naposled utrudila, vzela z očetove pisalne mize elegantno knjižico, ter oddihaje brala na prijetnem solnci.

Berivo ji je vidno ugajalo: brala je zdaj hlastno, zdaj zamišljeno zrla tja na mlado zelenje travnikov in z belim cvetjem obsuto grmiče, — kakor bi hotela s tem pogledom zjediniti lepoto narave z lepim čtivom v jeden utis.

Odložila je knjigo in — kar se skoro nikoli ni zgodilo — jela je sanjariti. Čudno so jo ganile otožnomile, hrepeneče pesmice v knjigi, čisto nova, sladkozveneča struna se je rahlo oglašala v njenih prsih in tajno govorila o neki neizmerni, tajni radosti...

Iz sadovnjaka je nekdo prihajal. Bil je Lesár. Pozdravlja je pristopil. Izraz njegovega lica se je, kar smo ga videli v poslednje, nekako izpremenil, bil je živjeji, smejeji.

Vera je nehoté segla po knjigi.

»Brali ste?« in tudi on je stegnil roko za knjižico. »Ah, prekrasno! Najlepšo, meni najdražjo knjigo imate — Prešerna!«

»Tiho! Ne vem, ali sem prav storila, vzela sem jo na očetovi mizi brez dovoljenja... a lepa je — tako lepa... sama ne vem, kaj mi tako silno ugaja v teh pesmih...«

A Lesár je bil sedaj v svojem elementu.

Tiho, polušepetaje, a izrazito in čuteče je čital:

„Sem dolgo upal in se bal,
Slovó sem upu strahu dal;
Srce je prazno, srečno ni
Nazaj si up in strah želi.“

Radostno je poslušala Vera.

Sam ganjen po teh besedah, je jel govoriti o Prešérnu, svojem ljubljenču, o poeziji, — ognjeno, vsaka beseda je prihajala od srca.

Vera ga je poslušala sé široko odprtimi očmi.

Ko je nehal, sta molčala oba; a ravno v tem molku se je kazalo zaupljivo zблиžanje: zdelo se je, da ne mislita drug o drugem, a na tihem se je radoval drug drugega bližine.

V toplem zraku se je tiho prizibal mimo svetlorumen, zgodenj metulj, negotovo obletaval cvetoče grmovje ter mirno splaval tja dol na solnčne travnike.

»A vi berete tako žalostne pesmi — onidan ste je zabili tu —« spregovorila je nenadoma Vera.

»Lenau mi izmej Nemcev ugaja najbolj!« deje Ivan.

»A zakaj niste nikdar veseli, gospod Lesár?« vprašala je zopet nenadoma.

»Jaz? Ali nisem zdaj, ali nisem vselej, kadar vidim vas?« je odgovoril sé žarom in kakor da bi se ustrašil sam svojih burnih besedij, katere so mu docela nepričakovano, a tem iskreneje in silneje privrele iz globine srcá, naglo umolknil, vstal in odšel.

In Vera je sklonila glavo. Rahlo in polagoma so ji rudéla zorna lica in gorak val krvi se ji je dvigal na srce. V prsih nedolžne deve se je vzbudila elementarna sila prve ljubezni, — sladki, nebeški vir zemeljske sreče se ji je razlil v dušo in solze neznane radosti so ji rosile iz temnih oči.

Ivan ni odšel takoj domov. Zaradi lepšega se je hotel oglasiti pri gospodu Kresu; toda našel ga je v kupčijskem razgovoru s sosedom Gobo, poslovil se je, ker mu je v družbi poslednjega prihajalo vselej nekako neprijetno, dasi sam ni vedel, zakaj.

Vere ni videl več. Šel je svojo samotno gozdno pot.

V naravi se je glasila veličastna pomladanska simfonija. Mej vriskajoče zборе krilatih pevcev so gremeli narasli in divje se peneči

gorski potoki ter prinašali vest o zmagojuči sili solnčnih žarkov v ledenih planinskih višavah. Iz daljave se je začulo zamolklo rjojenje snežnega plaza... Kakor jasen velik zvon je zapél mimo Ivana velik šmelj — ter hitro zamiraje utihnil. Sto in sto nejasnih, veselih glasov je napolnjevalo zrak in budilo v Ivanovem srcu zanos in divjo radost...

(Dalje prihodnjič).

Metuljčku...

Brezskrbno poleta
Od cveta do cveta,
Metuljček veseli —
In išče svoj del!

In cvetka usáhne,
Ko v srce ji dáhne — —
In nagne glavó, —
Kaj mar mu za to? —

Bogomila.

Mstinski močeradi.

Povest iz življenja.

Ruski spisal A. Cjehanovič. — Prevel Zaplaninec.

I.

Stric Prokl in njegovi klijenti.

Aha!« je rekel Prokl držeč se za strešico svoje kape, zato ker mu jo je hotel odnesti razsajajoči veter, »aha!... danes jih je mnogo... Menda se zato tako trudijo, da bi v ponedeljek popivali...«

Noč je bila mesečna, skozi pretrgane oblake je pogledoval polni jesenski mesec ter se zrcalil v majajočih se valovih lesketajoče Mste.

Samo izkušeno Prokljevo oko je moglo videti raz približno dvajset sežnjev visok breg to, kar ga je videzno tako razradostilo. Na prosti pogled so to bile samo črne pike na vodi. Z njimi je bila posejana reka tostran in onstran.

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

V.

Gospod Goba se je vrnil iz mesta, kamor se je bil odpeljal že pred nekaterimi dnevi. Bil je slabe volje. Pustó domovje se mu je zdelo danes, ko se je vračal ravnokar iz mestnega sijaja in veselja, še zoperneje nego navadno. Razdraženi živci in razbrzdana domišljija so mu neprestano budili nejasne, razkošno šegetajoče slike iz velikomestnega življenja. Tam se živi, tam se pije radost iz polne kupe, tam je človek srečen! In zdaj naj ostane zopet tukaj na Golini, osamljen sredi sovraženih prostakov, nerodnih kmetov, brez zabave in duševno sorodnih prijateljev, dokler mu zanemarjeno gospodarstvo ne donese kake večje vsote... Toda prav tega se mu zdaj ni nadejati več, ker Golina nima lesa...

Sedel je na leseno klop pred hišo, da si ohladi v sveži jutranji sapi od viharno preživljene noči razgreto glavo. Staro deklo, ki ga je prišla vprašat, kaj želi za kosilo, je osorno odgnal. Toda utrujenost in zaspanost sta ga jeli premagovati. Šel je v sobo, da leže.

V veži se začujejo težke, okorne stopinje, potem pa rahlo trkanje na duri. Že je hotel Goba po svoji šegi s surovim krikom odpoditi obiskovalca, ko se polagoma odprejo duri in v sobo se brez dovoljenja nerodno primotá — Miha. V levi roki je nosil nekaj v veliko modro ruto zavitega, z desno roko se praskal za ušesom ter debelo gledal razjarjenega gospodarja, katerega je edino nenavadna in docela nenadejana prikazen ter neumevna smelost Mihe nehoté ustavljala, da ga ni takoj obsul z divjimi klétvami in sunil iz sobe.

»Gospod... ne... prosim... zamerite!« jel je ponižno Miha.

»Kaj je?« je vprašal Goba.

»Pokorno in pohlevno vas prošim, če bi ne zamerili, častivredni gospod...«

»Povej hitro!« je priganjal nestrpno Goba.

»Tu-le, prosim vas«, je nadaljeval zakladokop ter jel odvezavati zavoj, »prosil bi ponižno, ko bi mi povedali, kako se po naše moli, kar moram znati in kar je tu notri po nemško, prosim!...«

»Kaj bi rad?« je vprašal nevoljno, a vendar nekako radovedno gospodar ter gledal Miho, ki je privlekel zdaj debelo, vezano knjigo iz rute, potem drugo in še tretjo. Starinski folijanti v rokah tega prostaka so udivili Gobo toli, da je pristopil in odprl knjigo.

»Ne vem, ali je ta prava ali je ta-le...« hitel je razveseljeni Miha. »Samo tisti zagovor, s katerim se hudoba odganja — trije rudeči križi stoje spredi — bi mi predstavili, Vi, ki ste učeni in ste hodili v črne šole, kakor pravijo...«

»Zakaj ti bode vse to?«

»Hudograjski zaklad vzdignem!« deje tiho in pomenljivo Miha. Zaničljiv in strupen nasmeh je preletel za hip Gobin obraz. Listal je v knjigi ter gledal živobojne, kričeče slike raznih zlodejev, zmajev in pošastij, rudeče križe in tajno zavita in zamotana znamenja, ki so gosto bila posejana mej nemškim in latinskim besedilom, namenjenim vražjevernemu, nerazsodnemu ljudstvu, ki tem raje sega po takih sleparskih knjigah, kolikor nerazumljiveje in dražje so.

Gospod Goba ni bil prijatelj domačega ljudstva. Zato ni bila sveta jeza, ki ga je zgrabila, ko je videl in slišal Mihine osnove in naklepe; vskipelo je v njem sovraštvo, zaničevanje do nevednega prostaka, ki se drzne nadlegovati njega s takimi neumnimi stvarmi, in še danes, ko ga vse jezi!

Debela knjiga je priletela osuplemu zakladokopu v glavo.

»Budalo!« je vpil Goba. »Ven!«

Nenadni izbruh gospodarjeve jeze je ubozega zakladokopa takó zbegal, da je hitro pograbil svoje dragocene knjige ter spretno pobegnul. Domov gredé pa se je rotul in koval osveto.

Goba danes ni našel pokoja. Misli, ki so ga še pred Mihinim prihodom vznemirjale, vračale so se mu zopet in zopet, kakor sitni komarji. Da bi kedaj popolnoma nehalo življenje, katerega se je navadil že v dijaških letih in kateremu se je pozneje, ko mu je oče ostavil bogato dedovino, docela in strastno udal, — tega si niti misliti ni mogel. Da bi se on marljivo oprijel gospodarstva, uredil zanemarjeno posestvo, ter iskal zadovoljstva v sebi, v delu, o tem se mu še sanjalo ni. Njegova razbrzdana nprav, je težila po uživanju in ugoditvi vsake najpodlejše želje.

Toda zdaj je temu konec, — to je Goba po dolgem ugibanju jasno uvidel. Jasno mu je bilo, da neha vse njegovo veselje zdaj, ko vsihavajo denarni viri.

Naporno je razmišljal, kje bi našel novih dohodkov. Toda zaman. Golina je bila docela opustošena, a njen gospodar pa za nobeno vztrajno delo. In glej! Oni Goba, ki se je rogal Mihi in ga psoval zaradi njegove vere v Hudograjski zaklad, ta Goba se je po malem oklenil sam ljudske govornice o zasutem bogastvu, kakor se oklene toneči slamnate bilke. Ni sicer storil tega v prazni veri, a v zapeljivi nadi, da so res nekdanji gospodarji Hudega grada zakopali

ondi naplenjeno bogastvo in da je to ostalo morda do danes v zemlji, ker je zgodovinska vihra nenadoma odnesla roparske viteze. Misel, da bi on iztaknil mesto, izkopal zaklad ter si tako opomogel in nadaljeval, morda še povelečal epikurejsko svoje življenje, imela je zanj toliko čara, da je ni mogel ostaviti.

Od Goline do Hudega grada je bilo kake tri streljaje. Prišlo se je tja po gosti smrekovi in jelovi hosti, ki se je začenjala takoj za domom. Gobi se ni bilo bati, da ga kdo vidi.

Vzel je pripravno orodje, odprl je zadnja, malo rabljena vrata ter se napolil do razvaline, da si takoj natanjko ogleda mesto edine svoje nade.

Skoro je bil tam. Vse je bilo tiho okolo starega zidovja; le drobne senice so se rahlo oglašale sè svojim slabotnim glasom, plezaje po gostem vejevji visokih smrek, ki so se ponekod celó ukoreninile na debelih, razrušenih stenah, kjer se je nabralo v dolgi dobi mahovja in trohnečega listja v mehko plast, ter vile sè svojimi křivimi, kačam podobnimi koreninami po razpokah zidín. Goba je obhódil in ogledal dolgo, še visoko zunanjo steno, na konci katere so se zbirali ostali, nepravilno razpeljani zidovi v okrogel, velik, a na eni strani skoro do tal razrušen stolp. Mej zidovjem so se povsod nahajali sledovi bogastvaželjnih kopačev; vse je bilo razrito in razkopano. Le v kotu mej dolgo steno in stolpom je bilo še nekaj nenačete ruševine. Po dolgem in skrbnem ogledovenju in ugibanju, se je Goba nazadnje odločil, da v tem kotu poskusi svojo srečo. Sklepal je, da pride tukaj v mehki zemlji najprej do podzemeljskih prostorov, ki se morda še nahajajo pod razvalino.

Takoj se je lotil kopanja. Toda nevajen dela, je skoro opešal, obilen pot mu je lil raz čelo. Sedel je na nizko zidino in menil, da je za danes dovolj in da bo nadaljeval pričeto delo polagoma vsak dan.

Jelo je temneti. Goba je nabral v bližini suhih vej, je nanosil na nizko in debelo zunanjo steno ter je užgal, ko se je docela stemnelo.

Odhajaje domov, se je oziral v jasni ogenj mej črnim lesom in porogljiv nasmeh mu je prelataval temno lice. V dolini pa so ljudje govorili, da cvete nocoj Hudograjski zaklad. (Dalje prihodnjič).

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

VI.

avest, da ljubi Verono z vso silo svojega bitja, je jasno zasijala, po onem prizoru na vrtu, v Ivanovo srce. In to ubogo srce! Trpelo je dosedaj v svojem hrepenenju po uzorih ognjene fantazije, zvijalo se v neznosnih mukah lastne analize, zamiralo v bolestni otožnosti, nosilo se Zorinom svetovno gorjé. In zdaj se je zagnal vanj najsilnejši vihar — ljubezen. Veliko, jasno in veličastno, kakor se dvigne nebeško svetilo na obzorji, je vstal v Ivanovi duši nov prekrasen svet. Vse drugo je izginilo, — edini, silni čut ljubezni je kraljeval in odmeval zmagovalno tisočero v cvetoči pomladanski naravi.

Mati Ivanova je bila skoro huda na svojega miljenca, da ostaja tako malo doma, da se ne oprime rednega opravka in da pohaja brez vidnega povoda vse dneve po gozdovih in gorovji. A vselej jo je umirilo njegovo laskavo, mehko vedenje in govorjenje, da jga ni mogla karati.

Ni še razodel Veri svoje ljubezni, a vedel je, da se to zgodi o prvi ugodni priliki, da mu vzkipi prepolno srce ob prvem sestanku.

Ni mu dalo miru doma. Bil je že zjutraj na Jeseniku, a Vere ni videl; pomagala je nekje svoji teti pri delu. Govorila sta z gospodom Kresom nekaj navadnega, vsakdanjega, a nato je zopet odšel.

Dvakrat pa je že bil na strmini, raz katero se vidi Jesenik.

Nazadnje pa je krenil preko ceste in potoka na levo v gozdove, ki so zapirali dolino in segali na njeno severno stran, tja do Hudega grada.

Tu še ni bil. V tihem, visokem lesu je taval brez namena, brez steze, zdaj navzgor, zdaj navzdol, a v duši mu je stala neprestano angelska Verina podoba,

Samota mu je ugajala in lila radosten mir v njegovo bolno, ranjeno srce. Prej je jemal na izprehode navadno Prešerna seboj, a zdaj mu je donelo in zvenelo lastno srce presilno, da bi prenašalo strastne glasove pesnika — velikana,

Nehoté ga je zanesla noga v strmino pod Hudi grad. Ko se je zavedel, kje je, krenil je navzdol, da vidi raz livado pod gozdom še enkrat, in bliže, streho, ki krije ljubljeno deklé.

Prišel je v brezje nad grajsko livado. Mlado, svetlozeleno listje nežnega drevja je rahlo šumelo in zibalo svoje tanko vejevje. Zemlja

je bila posuta z drobnimi gozdnimi cveticami, ki so si šepetale o dolgem zimskem spanji, v grmovji so čirikali in žgoleli krilati pevci o daljni poti, o daljni zemlji, kjer se tudi poje slava ljubezni....

Nekaj radostnega, milobnega je bilo v tem gaji. Ivan je obstal in se udal prijetnemu utisu. Vsa okolica se mu je topila v silnem navalu razgretega čutstva.

Mej velikimi brezami, komaj sto korakov od sebe, je zagledal svitlo žensko krilo. Ni videl, kdo je, a srce mu je vztrepetalo in se krčilo. In res bila je Vera. Takoj je bil pri njej. Hotela mu je zaklicati nekaj veselega v pozdrav, a ko je videla njegovo razburjenost, je umolknila in neka nepopisna tesnoba ji je legla na srce.

»Vera«, je jel sè žarom, ter jo prijel za roko, »Vera, ne bom rabil mnogo besed, da vam povem, kako vas ljubim srčno, globoko, kakor more ljubiti le — mož, resen mož...«. Prijel je obe njeni roki in je poljuboval, stiskal si je na lice in čelo. Omotno, opojno so segale njegove besede Veri v dušo. Pustila mu je roki ter se nagnila k njemu.

Njeni vroči lici sta se srečali. Sladka groza je spreletela Ivana, ves svet je izginil okolo njega, oklenil se je njenega stasa z obema rokama, privil jo na svoje težko dihajoče prsi ter sipal na njene trepetajoče, nejasno in pretrgano šepetajoče ustne mnogo vročih poljubov.

Strah, da ju kdo zaloti, jo je vzdramil. Rahlo mu je vrnila zadnji poljub, se mu izvila ter izginia za drevjem.

Stegnil je roki za njo ter obstal omamljen od neizmerne sreče in vtile so se mu solze radosti.

Sam ni vedel, kako dolgo je bil utopljen v slike svoje brezkončne radosti. Ko se je napatil čez livado in grajske travnike domov, je bilo solnce že blizu zatona in z rudečim svitom je ozarjalo vrhove gorskih velikanov v ozadji.

»Bog vam daj dober večer!« pozdravljal ga je Miha pred svojo kolibo, od koder je bil že iz daljave zapazil, kdo prihaja, in takoj ustvaril po svoji navadi genijalno misel.

Na prijazni Ivanov odzdrav je stopil bliže, vrteč svoje pokrivalo v roki.

»Ko bi ne zamerili...«

»Le govori, Miha!« vspodbujal ga je Ivan, ki je sploh rad občeval s kmetskimi originali.

In Miha je pričel svoje tožbe, da ne zna nemškega in da zato ne more izkoristiti svoje, nam že znane biblijoteke.

Smehljaje se, ga je poslušal Ivan in zahteval, naj prinese knjige.

Ko je videl in čul vso Mihovo zadevo, skušal ga je uveriti o brezvspešnosti in nespameti njegovih načrtov. A zaman. Miha se je zvito-neumno muzal in dejal:

»Saj vem, da ne smete vsega povedati, kar ste se učili v tistih vaših šolah, a lepo vas prosim, pomagajte meni siromaku?«

Ivan je videl, da se zakladokop ne dà odvrniti od svoje namere. V svojem nadomestnem duševnem stanju pa je hotel napraviti prostaku nedolžno veselje, ter mu je hitro napisal na kos papirja prevod one čarovne molitve, s katero naj bi se krotila hudoba.

Mihova zahvala ni imela ne konca ne kraja.

S hriba nad kolibo pa je odhajaje gledal Ivan krasni pomladanski večer. Velika luna je sijala preko temnega gozdnega grebena ter lila svojo bledo luč v mirni dol. V grmovji ob potoku tam doli pa je zategnil slavec svojo polno, mehko pesem. ... (Pride še.)

Književnost.

L'art et la morale — Paris; I. Hetzel et C., 1898. — Slavni francoski akademik in urednik znamenite *Revue des deux Mondes* F. Brunetière nam podaja ponatisnjen v tej drobni knjižici govor, ki ga je imel pred odličnim občinstvom, kakoršno se dobi le v središči vsake umetnosti in vede — v Parizu. Delce je izredne važnosti ne samo radi vsebine, ampak tudi radi obče priznane avtoritete, ki nam jo podaja. Z ozirom na to, da je konferenčno predavanje, bi ga človek smatral na prvi hip za kako borno kompilacijo, skrpano iz tu in tam pobranih koščekov; a g. Brunetière nam podaja izviren sad lastnega premišljevanja in prepričanja.

Znani akademik nam v svojem spisu jasno dokazuje, da umetnost, ki je sama sebi predmet (*l'art que n'a que lui — même pour objet*), ki se ne briga za kakovost vsebine in značajev, katere obdeluje ter ne gleda s kakim uplivom deluje na čute in kaj vzbuja v človeku, taka umetnost pelje neizogibno k ne-nravnosti, in se mora obsojati, naj je še tako odličen umetnik, ki nam jo vstvarja.

»Bodimo vendar, pravi, bodimo toliko srčni in priznajmo, da vsa ta umetnost, ki se nam toliko hvali in proslavlja, vsa ta umetnost v katerikoli obliki, že pol stoletja sem ni družega nego večno vzpodbujanje k pohotnosti. In mislite li vi, da če se nam pohotnost pred-

bil Slovenec-domačin gospodar na svojih tleh, mora gledati, kako ga nemška kultura prezira kot manj vrednega, potiskaje ga v — kot. Slovanov denar je jednakopraven, dà, a on sam se prezira in je brez pravic in brez zaščitja!

Laž.

<p>Lastni duši lažem često, Da pred taboj jaz bežim, Da v oči ti zopet zreti Noč in dan se jaz bojim.</p>	<p>In po dolgi vasi begam Vsa nemirna sem in tja — A ne strah — drvi me dalje, Vleče sila me srca. —</p>
---	---

Dalje, dalje, kjer zasije
 Spet pogled mi tvoj krasan,
 Ah, za njim, moj ljubec, begam,
 Spejem ves ta božji dan.

Kristina.

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

VII.

Cema je krila Golino. Z mrakom se je tudi privalil vihar s temnimi oblaki, da se ni videlo nikamor. Zdaj in zdaj je naporno vzdihnil veter preko gozdovja, da je zašumelo in zavrelo po gosto zapletenem vejevji, kakor v nemirnem morskem vodovji, kadar prihaja vihar. Zazibali so se tedaj gozdni velikani in otresli nabrano mokroto v debelo mahovje pod seboj. Ni ena zvezda ni sijala na samotno domovje.

V stranskem poslopji, kjer so imeli posli svoja ležišča, je že davno vse zaspalo. Iz gospodarjeve sobe pa je sijala skozi temnozeleno zagrinjala motna svitloba v deževje, podobna iz primerne daljave mirno stoječi večji.

Goba je sedel negibno pri mizi, opiráje glavo v roké. Videlo se je, da ga vznemirjajo neprijetne misli, katerih se ne more iznebiti. Pred njim je ležala odprta knjiga: stara kronika o srednjeveških vitezih neznanega nemškega pisatelja. Toda bral ni. Knjiga mu ni mogla dati zaželjenega pojasnila, ali in kje so zakopali nekdanji posestniki Hudega grada svoje dragocenosti, katere on tako marljivo zasleduje, a še veduo zaman. Temno je zrl v praznoto, a nemirne, zmedene misli so mu rojile po glavi, rešitve iz svoje denarne zadrege ni videl nikjer.

Žalostno je zavijala burja okolo domovja in divje zaganjala drobne kaplje v malo okno, da je zdaj steklo zazvenelo, zdaj zami-
raje utihavalo v daljavi nejasno šumenje.

Dvignil je glavo ter pozorno poslušal. Zdelo se mu je, da čuje trkanje na zadnja vrata.

Že je mislil, da ga je varalo uho, ko se čuje v drugo jasneje ropotanje.

Kedo neki je, zdaj po noči, v takem vremenu? Nejevoljen je vstal, užgal svečo ter stopil do vrat.

»Kdo je?« je vprašal osorno.

»Bitte maken sie auf!« se je začulo zunaj po nemško, z laškim naglasom in izgovorom.

»Jaz sem, Martinelli, vaš prijatelj!« je nadaljeval zunanji glas, ko se je Goba obotavljal.

Zdaj, ko je čul ime znanega lesnega trgovca, je odrinil stranski zapah in odprl. V vežo se je privalila mala, okrogla postava, zavita v lahek plašč, od katerega je lila curkoma voda.

Gospodar je zaprl vrata ter spremil poznega gosta v svojo sobo.

»Ne zamerite, da sem vas nemara prestrašil sé svojim nočnim in nenavadnim prihodom!« govoril je Lah z vernim jezikom. »Peljal sem se tam doli mimo po železnici, namenjen v Bosno, a spomnil se vaše hiše, ki mi je dala toliko lepega blaga, in zdaj sem tu. Imate kaj záme? Pogodiva se. — Ti presneto vreme, ko sem izstopil tam doli na samotni postajici, Borovje se menda imenuje, še ni deževalo in zdaj tako lije!«

»Odložite!« deje Goba in mu primakne stol.

Lah je odložil vrhno suktnjo, sedel na ponujeni sedež ter jel zopet govoriti o svoji lesni trgovini. Njega zabuhli in rdeči obraz je bil ves poten in nekako težko je dihal.

Gospodar je poiskal v omari nekaj mrzlega mesa, steklenko slivovke, ter postavil pred gosta. A ta je vse odklanjal, češ, da si še ni oddahnil od napornega pota.

Menila sta se pozno v noč, vedno o trgovini. Lah je potreboval veliko množino dreves za prekmorske kraje. Goba mu sevé ni imel prodati lesa ni tudi v okolici ni vedel kaj posebnega, razen Jeseniških gozdov, ki pa niso bili na prodaj. Tujec je rad in mnogo govoril o svojih velikih podjetjih.

Toda polagoma je postajal redkejih besedij in tožil, da mu ni dobro, da mn prihaja v prsih nekako tesno. Na Gobin prigovor je izpil majhen kozarec močnega žganja, potem se je naslonil na mizo, opravičujé se, da mu prihaja večkrat tako in da mu vselej hitro odleže. Ko se ni hotel odpraviti v posteljo, katero mu je gospodar ponujal, pustil ga je poslednji v miru ter odšel, da naroči stari gluhi dekli, naj pripravi v jutro tudi tujcu kosilo in naj mu postreže. Omenili smo že, da so spali posli v stranskem poslopji. Stopil je toraj na dvorišče. Dež je za trenutek ponehal, a tulil je veter in besno podil temne oblake po nebesnem svodu, svitajočem v neprestanem bliskanju v daljavi. Zamolklo gromenje, uporni, silni porivi vetra, srdito gozdno bučenje je naznanjalo vihar.

Ko je Goba videl, da v stranskem poslopji vse spi, ni jih hotel buditi, češ, da jutri ukaže potrebno zaradi gosta. Vrnil se je v vežo ter od znotraj zaklenil vrata. Šel je v sobo. Gost je še vedno slonel z obrazom na mizi. Na ogovor se ni ganil, tudi ne, ko ga je Goba prijel za ramo. Položil mu je roko na čelo ter privzdignil glavo. Široko odprte oči in usta so mu zijala nasproti — Martinelli je bil mrtev — — — — —

Miha je imel to viharno noč — bil je večer pred Kresom — vse zbrano, da se mu izpolni najgorkeja želja: da vzdigne Hudo-grajski zaklad. Srce črnega petelina, levo sovino okó, glavo strupene kače, jetra pisane utve, desno oko sedem let stare mačke, razna kadila, možgane tri leta starega kozla — vse to je že davno bilo pripravljeno v njegovi kolibi. A nazadnje je dobil po Lesarjevi prijaznosti, katere nikdar ne zabi, še slovensko pisani prevod čudotvorne molitve, s katero se kliče in odganja hudoba! Vse je bilo toraj gotovo za odločilni korak, ki ima danes, v misterijozni kresni noči, zanesljiv vspeh.

Na delo toraj, mislil je Miha in zbiral svoje priprave.

(Dalje prihodnjič).

pogledal neverjetno na prostor, kjer je prej ležal in v tem pozabil na svoje bolečine. Punice se navadno ne dajo tako speljati na led. Nekdo je pravil, da je njegova triletna hčerka storila na ta ironični svet tako, da je prišla po štirih k njemu in mu pomolila ročice, da jo je dvignil.

Otroška doba s svojimi igrami je podlaga in priprava za prihodnje življenje; glejmo, da bo podlaga dobra, kajti na pesek in pa v oblake je zidanje prazno delo. V otroku pri igri zrcali se ves bodoči človek, kateri naj bi bil trden, neupogljiv, neizprosljiv, mož jeklen v boju za pravičo in blagor človeštva.

Usoda.

Uh... grozna bila je pošast,	Peklenski čula sem krohot,
Za manoj je besnela,	Pošast me je zgrabila,
Pogubna njena sapa že	Rešitve ni je bilo več —
Krog mene je zavela.	Čprav sem roke vila.

V pomoč svetove klicala
 Nebeškega sem svoda —
 A ta pošast me še drži,
 Uh... moja je usoda.

Kristina.

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

malu zatem je stopil iz kolibe v temno, deževno noč. Grajske travnike so bili prejšnji dan pokosili in danes pred grozečo nevihto spravili seno v kupe, zato je krenil kar naravnost proti Gradniku.

V gosti temi se je zdaj in zdaj zaletel v seneno, duhtečo kopo. Ko je prišel do gozdnate strmine, tudi ni moglo dalje njega vajeno okó razbrati stopinj.

Iz tajnih predalov svoje ohlapne suknje je potegnil malo svetilko. V zavetji zarastene, širokovejnate smreke ob gozdnem robu jo je polagoma užgal. Slabotna lučica je nemirno igrala za okajenim edinim steklom ter negotovo ozárjala orjaška debela obsteznega drevja, da so na mah izginjala in se zopet prikazovala v malem razsvetljenem krogu, ko se je zibal v breg. Lesno vrhovje je rahlo, enakomerno šumelo v dežji. Zrak je bil težak, soparen. Mihi so stopale potne kaplje na čelo.

Obstal je.

V daljavi se je dvignilo nejasno, vedno naraščajoče šumenje in zdaj je zaječalo in zastokalo po gozdu, da so se lomile veje in vsipale cele plohe dežnih kapelj na plaho se ozirajočega zakladokopa. Toda takoj je zopet vse utihnilo in nehalo deževati. Miha se je napotil dalje proti Hudemu gradu. Steza je postajala vedno težavnejša, nerazločnejša, prepredena s koreninami in grmovjem. Bil je že blizu razvaline. Še sto, dvesto korakov in stal je težko dihaje na mali ravnici pri ostankih obzidja, segajočega mu do pasú. Rastoč in zopet zamirajoč grom je zabobnél od gorske strani. Veter je nenadoma zopet zatulil po lesu, še silneje, vztrajneje. Neprijetna, vznemirjajoča tesnoba je lezla Mihi v prsi.

Vzdignil je svetilko in oprezno, naporno gledal preko razrušene zida, da bi zagledal in razločil glavno, notranje stenovje, a videl ni ničesar. Svetilka je trepetaje obsevala le nizko, razpalo ograjno zidino, ozadje pa je bilo zavito v neprodirno, gosto noč.

A zdaj — mej drevjem in zidovjem je zasvitelo belozeleno sijanje, da se je za hip videla cela fantastna razvalina.

Miha se je dvignil na zid.

Rjové in veličastno odmevaje se je valilo gromenje po nebesnem svodu. Prišel je v bliskovem svitu mej višje stene, postavil svetilko na velik kamen. Uverjen je bil, da prisili nocoj duhove, da mu sami odkrijejo in izročé Hudograjski zaklad.

Čarovni obred se je začel.

Miha se je prekrizal. Nato si je zarisal z velikim žebljem od mrtvaške rakve (krste) na zemlji velik krog, v sredini katerega je seboj prinešenim kurivom zanetil v izgrebano globelo majhen ogenj. Nanj je vestno polagal kadila in prej imenovane ingredencije. Gost dim se je v debeli plasti zvijal na vetru, se lovil in zapletal v temne veje starikave smreke, ki se je bila ukoreninila v bližini na mahoviti razrušeni steni ter se besno vršé klanjala bližajoči nevihti.

Udár za udárom je stresal ozračje.

Na kolenih pri ognji je Miha šepetal dolgo molitev. Mali plamen je pojemáje lizal osmojene ostanke čarovnih kadil. In zdaj je vstal. Na obrazu se mu je poznala groza in strah, a tudi odsev nekega fatalističnega fanatizma.

»Vladar nebes in zemlje!« vpil je na pamet naučeni zagóvor iz nemške knjige v tuleči vihar, — Vladar nebes in zemlje, pomagaj, da me bodo slušali vsi veliki knezi, Lucifer, Satan in Beherit, vsi knezi plemeniti in neplemeniti, modri in neumni vragovi...« Burja je razsajala, da Miha niti lastnega glasu ni slišal. »Zdaj kličem peklo in peklenski ogenj in vse peklenske muke, in vaju, glavarja peklenskega žrela, Behemot in Levijatan, vas, peklenske furije, Alekto, Megera in Kresifona, vas, peklenski sodniki, Minos, Ariton in Radamandus, in vas, peklenske reke, Flegeton, Kocitus, Stiks, Aháron (Phegeton, Cocytus, Stix, Acharon) in vas šest angelov nesreče, Aheus, Magelesius, Ormenus, Cikas, Nikon, Mimon! Čujte besede mojih ust! Jaz, Miha Lopar, vas rotim, jaz Miha Lopar, vas kličem...« Ni izgovoril — vse okoli njega je zažarélo v slepečem ognji in tam — na jasno razsvitljeni steni — v kotu — je videl za trenotje nekako znano, visoko postavo — nejasno še eno, sključeno — zatem v groznem pokanji padajočo smreko nad seboj — in zavest ga je zapustila...

VIII.

Kaj se godi v srcu Ivana in Vere, je gospod Kres se svojim bistrim očesom in poznavanjem ljudij skoro uganil. Nadarjeni in blagi Lesar mu je bil sicer drag in mil, a njegova sanjava nestalnost mu ni dajala poročta za Verino srečo. Nasprotno; uverjen je bil, da take narave prej ali slej izgubé duševno ravnovesje in potegnejo za seboj v pogubo one, katerim bi imeli biti zanesljiva opora v viharju življenja.

»Ta pasivnost«, govoril je profesor Ivanu, sedečemu pred njim v knjižni sobi, »najbolj razvita v sosednem narodu, katerega pesniki in pisatelji jo slastno opevajo in slavé, je po mojih nazorih patološki prikazen, bolezen v propad posamezniku in narodu, ki se ji tako docela, brez protivesja udaja.«

»In to protivesje?« vprašal je Ivan.

»To je delo in njegova slava, ki naj bi dajala umotvorom velikih duhov etično podlago!« je rekel odločno profesor.

»Ali ne bi bilo to poeziji na kvar?«

»Vidi se, kako globoko so zarili oni preroki v vas, da se takoj ne domislite velikega Rusa in njega vrstnikov!« dejal je smehljaje

gospod Kres. »Res«, hitel je rudé in takoj ves vnet Ivan, »in Turgenjev! V nobenem drugem slovstvu še nisem našel tako jasnih slik večne lepote, kakor v njegovih delih!«

»Dà; toda Turgenjev, dasi morebiti največji umetnik v svojem genru, ne sega tako globoko, široko, vsestransko, kakor orjaški Tolstoj, ki daje naravne slike življenja v čarobnem svitu svojega brezprimerne genija, budi v našem duhu poleg blestečih uzorov lepote tudi delavne sile našega bitja, on je — rekel bi — aktiven pesnik. Blagor narodu, ki ima takega blagovestnika, blagor nam, ki smo udeležniki njegovega blagovestja in njegove slave!«

Kres je govoril uverjeno, oduševljeno, Ivan ga je poslušal blestečih očij. Ko je kmalu potem odhajal, izposodil si je iz bogate profesorjeve knjižnice »Vojno in mir«. (Dalje prihodnjič).

Vihar — življenje.

Hu! to razsaja vam vihar!... Kako grmi in treska,
Zdaj vdari strela sem, zdaj tja, koprivo le pusti!
Oči se nehoté rose zdaj bleska, zdaj spet peska,
Katerega po zraku veter razdivjan drvi.

Orjaški hrast pod strele meč je vpognil vrhe svoje,
A z votlo vrbo tukaj se je poigral vihar,
Ječé ponosna, vitka jelka tam je šla na dvoje,
A mar je burji, če za seboj pušča jok in kvar...

Márica II.

O modernem duhu.*)

Piše Branko.

Ljube Slovenke! evo vam zopet par resnih besed. Veselja in brezskrbnosti vam ne zavidam in vas nočem v veselji nikakor motiti. Bog vas ohrani srečne in lahko oduševljive za Boga in za narod! Če bi bilo v moji oblasti oprostiti vas vsake glavo-

*) Op. uredn. Neka gospa mi je pravila, kakó je nekov župnik hud na »Slovenko«, češ, da je emancipirana. Kaj razumeva on z emancipacijo, ne vem; samo to vem, da sem se morala smejati, ko mi je pripovedovala druga dama, da se je nek gospod oče zarotil, da njegove hčere ne bodo čitale nikoli — svobodomiselné »Slovenke« ter je grajal svojega prijatelja, ki prinaša »Slovenko« v družino. Prav radi teh dveh slučajev mi je dobro došel Brankov članek, v katerem pravi, da Slovenke nismo še tako »moderne« ter da ona dva uvidita, kako misli Branko-duhovnik o Slovenkah in našem listu.

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

unaj je temnelo. Vzduh je bil jasnomiren, topel in nasičen s krepko vonjavo na novo pokošenih travnikov. Tam na zahodu, še lahko obledelem od zašlega solnca, je žarela edina zvezda, prekrasna Venera.

Ivan je šel skozi sadovnjak domov. Zdelo se mu je, da stoji ob zahodni ograji, kjer se spušča svet nenadoma do potoka in do peščene obrežne ravani, bela ženska postava. Hitel je tja in ni se varal v svoji sladki slutnji, bila je Vera. V nadi, da spregovori z Ivanom besedo na samem, je prišla nekoliko prej na to mesto, kjer sta navadno z očetom uživala večerni hlad po vročih poletnih dnevih.

Razburjeno vesel je pristopil Ivan k nji in smelo položil roko okoli njenega pasa.

»Vera, moj angelj!«

Plaho se je ogledala po beli vrtni stezi, svitajoči skozi mrak ter se mu radostno nasmehnila. Ivan je sklonil obraz na njene temne lase, v katerih je imela pripeto razcvelo, opojno duhtečo rožo.

»Povej, ali si moja?« je šepetal nežno.

»Saj sem ti že povedala!« dela je tiho.

»Povej še enkrat, stokrat! Ne morem se naslušati svoje sreče! Povej!« hitel je strastno.

Tiho mu je položila v odgovor svojo krasno drobno glavico na ramo. A on se še ni zadovoljil, hotel je slišati sladke besede.

»Ivan, rada te imam, neizmerno rada, raje nego vse na svetu — Z burnim poljubom jo je ustavil.

Prepolno srce jima ni dalo govoriti. Prva, čista, iz najlepšega soglasja izvirajoča ljubezen, v vsi svoji velikosti in milini je plavala nad srečno dvojico ter zibala nad njo svoja tajna, rajaska krila.

V ravani je blestela voda, ki je po zadnjem viharnem nalivu stopila iz svoje plitve struge ter preplavila svoje obrežne livade. Rahlo je trepetala njena gladina v mehkem luninem svitu. Ta svit pa je igral v drobnem, hitečem valovji, gubil se in se plesaje zopet razsiral v tisočero zlatih isker. Odsev vodovja se je vedno izpreminjal; zdaj so légale od gorovja sem dolge, otemnelosive senčne proge, zdaj letele nazaj svitle, raztopljenemu srebru podobne in izginjale pod temnim bregom. Hipoma se je vse zmračilo: pred luno je prihitel

visoko tam gori majhen oblak. Za hip je izginila preplavljena ravan, le svitla vodena struja, glasno šumeča in padajoča čez visok jez, se je nejasno videla v polutemi. Oblak je hitel dalje. Mesečina je zopet vse ožarila sè svojo bledo lučjo.

Iz daljave se je čulo ubrano petje vaških fantov. Narodna, otožnomila pesem je zdaj glasneje, zdaj v lahni sapi zamiráje donela po mirnem dolu.

Je pa davi slanica pala
Na zelene travnike ...

V tihi sreči je slonela Vera na prsih ljubljenega Ivana. Vsi spomini, vse zlate sanje njene deviške duše so se zlele v eno podobo, v eno misel, v en uzór, vsa njena radost in hrepenenje silnega ženskega srca je imela le eden izvir — ljubezen do Ivana. Z grozo je mislila, kaj bi bilo, ko bi ji nemila usoda vzela moža, katerega ljubi z vsem svojim bitjem, neizmerno, nepopisno, in ki jo je zdaj oklepal rahlo, nežno, sam toneč v valovji nežnega in zajedno viharnega čuvstva.

Z razvaline doli se je svetlikal majhen ogenj v tiho noč, podoben žarečemu, krvavemu očesu, gledajočemu iz temnega lesovja.

»Glej hudograjsko luč!« je dejala Vera. »Ljudje govore, da nanzanja nesrečo!«

»Gotovo je Miha, ki išče zaklada in si kuri!« je rekel smeje se Ivan.

Sem od doma se je čulo zapiranje ograjnih vrat.

»Še en poljub!«

»Lahko noč!«

In Ivan je izginil mej gostim sadnim drevjem.

IX.

Gobino življenje se je v zadnjih tednih dokaj izpremenilo. Malo je bil doma, zahajal je pogosto v mesto, mej prijatelje, glavo je nosil ošabno in samozavestno po konci, poznalo se mu je, da ima denarja. Kupil si je bil nedavno tudi konja z lepo opravo, ki ga je vozil ali nosil malone vsak drugi dan do kolodvora ali bližnjega trga, kjer je imel tudi nekaj vrstnikov in somišljenikov, ki so zdaj, ko se je njegov položaj izpremenil vidno na bolje, radi ponavljali staro, v zadnji dobi nekaj ohladelo prijateljstvo.

Tudi na Jesenik je zopet prihajal. Hotel je pokazati svojemu sosedu, katerega je prej zavidal za blagostanje in vsled tega na tihem črtil, da ni tako na slabem, kakor govore neumni ljudje.

Pri kameniti mizi pod velikansko lipo na jeseniški terasi sta sedela gospodar in Goba. Došel je bil v gospodarskih zadevah. Ko sta se že domenila, je nenadoma dejal Goba:

»Gospod Kres, prodajte mi Hudograjsko razvalino!«

Začudjeno ga je pogledal profesor in odgovoril:

»Ni na prodaj!«

»Saj razpalo zidovje nima vrednosti; kar je pa drevja tam okoli, dobro plačam!« prigovaljal je Goba.

»Res nima razvalina denarne vrednosti, a meni je draga že zaradi krajevno-zgodovinskih spominov, zaradi svoje romantiške lege in prodam je tudi zavoljo tega ne, ker je skoro v sredini mojega gozdnega ozemlja!« je ugovarjal profesor.

A Goba še ni odnehal in ponudil lepo svoto.

Z vrtnarsko knjigo v roci je prihitela zdaj Vera in prosila očeta nekega pojasnila. Goba jo je začudeno pozdravil.

Profesor pa jej je takoj jel razlagati o zaželeni stvari, ko mu je pokazala v knjigi njej nejasno mesto in prisedla.

Strme, udivljeno je gledal Goba z drugega konca mize v krasno devo. Vedel ni, da je tako vzrastla in da je tako lepa, saj je ni videl tako dolgo. Zrl je nekaj novega, neznanega, kar ni še zapazilo na ženski njegovo poželjivo oko, gledal je ves deviški kras napol razcvele rože.

Ko je Vera zahvaljevaje se odhitela na vrt, je nastal molk. Profesor je smehljuje se gledal za ljubljanim otrokom, Goba je pa zamišljeno zrl pred se. Naposled je opomnil zopet o svojem zaželenem nakupu; a ko je videl, da Kres nikakor ni voljan privoliti, se je poslovil.

Odslej je prihajal gosteje na Jesenik. Zdaj je prosil dokaj izvedenega Kresa, naj mu svetuje pri uravnavi zanemarjene Goline, zdaj je kupoval živine za svoje prazne hleve, zdaj si je izpoštojeval gospodarskih knjig. Profesor mu je rad vstrezal in ga sprejemal, dasi umerjeno, vendar uljudno.

In tako se je zgodilo, da se je rodila v glavi Gobe misel, neverjetna, absurdna, nemožna, blazna, a on, samoljuben egoist, je sodil po svoje ter bil uverjen, da se lahko uresniči, ker je pač denar sveta vladar.

Vero, jasno in lepo kakor beli dan, je izbral propali Goba v temnih globinah svojega strastnega srca, za svojo bodočo tovarišico in vsakokrat, ko jo je zopet videl, utrjevala se je v njem ta misel bolj in bolj.

Z vsa divjostjo takih značajev se je oprijel te zapeljive misli. Obetala mu je zdaj, ko je izkusil že mnogo svobodnih naslaj, brezvestno razkošnega življenja, ko je imel na razpolago mnogo denarja, uprav Hudograjski zaklad, kakor so jeli govoriti ljudje — ta misel mu je obetala sedaj novo, neznano življenje, polno radosti, neke tuje in njemu že zaradi tega zanimive radosti. V izprijeno dušo tega človeka je trepetaje zasvital žarek mirne sreče, kakor zatrepeče na kalno valovje deroče, pogubonosne reke jasni žarek velikega nebesnega svetila izmej sivotemnih, gromadnih, divje zmedenih oblakov.

Uglobljen v svoje namene, je stopal Goba zopet domov z Jesenika, ne da bi bil ondi našel poguma spregovoriti odločilno besedo s profesorjem, kar se mu je zdela glavna stvar v tej zadevi; kajti Verino naklonjenost, domišljeval si je v svoji samozavesti, bode pač lahko pridobiti, glavna stvar je, da ima le besedo in dovoljenje očetovo. Da doslej in tudi danes ni govoril, branilo mu je največ Kresovo jasnostrogo okó, s katerim ga je motril tako čudno, da je nehoté povešal svoj nemirni pogled in — molčal. Toda odlagati noče, ne mara več; prihodnjikrat se mora osrčiti, da zasnubi in dobi prekrasno dekle, svoj novi »zaklad«, razen katerega ni imel zdaj, ko je bil razmeroma silno bogat, nobene tako vroče želje.

Tako je mislil in ugibal Goba, gredé po jesenskem brezji, ponosno noseč glavo po konci.

Začul je govorjenje in zagledal, kakih sto korakov na levo v globeli, na leseni klopi pod košato visečo brezo — Lesárja in Vero. Obstal je.

Ivan je oklepal z desnico Verin pas, ter je govoril poluglasno, ona pa mu je nagibala glavo na rame. In ko jo je Ivan lahko poljubil na čelo, bilo je Gobi jasno, kaj je mej onima dvema; jasno, da je ono mlado žensko bitje, o katerem je mislil, da ne ve še, kaj je ljubezen in katero je za gotovo mislil pridobiti, udano drugemu, zanj izgubljeno. Iz prsij se mu je izvil nekov hripav glas.

»Ha, ha . . . Čestitam! Stari bo gotovo vesel, ko mu povem, kako se ližeta! Ha! Videli bomo!« grohotal se je ter odhajal, besen in razjarjen kakor obstreljena hijena.

»Prokleta! Čakaj mladič negodni, tebi posvetim!« je govoril dalje in zbiral ves divji srd sovraštva žejne duše na Lesarja. »Čakaj, jutri že povem ponosnemu starcu, kako se zapeljuje njegova skrbno varovana golobičica! Čakaj!«

»Skusi! Razbijem ti črepinjo, kakor steklemu psu!« je zadonel Gobi debel, močan glas iz hoste.

Ozrl se je na desno.

»A ti, budalo?« rogal se je Goba Mihi, ki je stal v strani in vihtél debelo gorjačo.

»Da, jaz, ki sem te videl v Kresni noči na Hudem gradu!« je vpil Lopár.

Čudovit je bil utis poslednjih besedij, katere so privrele jeznemu Mihi nenadoma iz ust, ko je čul, da namerava ošabni, neprijazni Goba, kateremu je po neuljudni avdijenci zaradi nemških knjig pri-segel osveto, zatožiti dobrega Lesárja, ki mu je brez zasmehovanja poslovenil hudičev zagovor.

Goba je mirno, nemo odkorakal. Miha pa se je porogljivo režal in glasno mislil: »Tedaj se le nisem motil, ko sem videl v bliskovem svitu suho prikazen na razvalini! A vrag si ga vedi, kaj je delal in kdo je bil oni drugi, na tleh? Nemara sama hudoba!« (Pride še.)

Iz poezij H. Heine-ja.

Prevel Al. B—č.

Čemu ta samska solza?
Samo pogled mi kali.
Ostala mi je v očesu
Iz davno prošlih dnij.

Imela je svetlih sestic,
Posušil se njih je sled,
Izginile v noč so z jadom
In radostjo mojo vred.

Kot megla izginile z njimi
Zvezdice so plavé,
Ki tisti jad in radost
Smehljale so mi v srcé.

Ah! tudi ljubav moja
Izginila je kot dim!
Ti stara, samska solza,
Izgini še ti zdaj z njim!

Književnost in umetnost.

Nova opera. Jeden prvih modernih čeških skladateljev, K. Kovařovic je obogatel češko gledališče z novo krasno opero »Psoglavci«, katero je češko občinstvo sprejelo z velikim navdušenim priznanjem. Kritike so bile jako laskave in opera je vedno prenapolnjena, ko so na programu »Psoglavci«. Veselé se na tem novem napredku in pridobitvi vrlih Čehov, posnemamo iz »Slov. Naroda« o tej operi sledeče:

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

X.

ih o smo ostavili v viharni kresni noči pri Hudem gradu v nezavesti. Vzbudila ga je še le hladnosveža jutranja sapa.

Na izhodu se je svital beli dan. Miha je ležal pod dolgim, prožnim vejevjem velike smreke, katero je bila mej treskom in gromom podrla burja raz zidino. Čutil je bolečine po vsem životu, tako, da mu je najmanje gibanje delalo težave. Kolikor se je dalo pod gostozapletenimi, oklepajočimi ga vejami, si je pretipal sè svobodno desno roko vse ude in se uveril, da ni ranjen. Stokaje in z velikim trudom se je počasi iznebil sitnega omrežja. Hotel je vstati, a branila mu je leva noga, ki ga je bolela najhuje in tudi v rebrih ga je bodlo, kadar se je hotel vzdigniti. Toda po prestankih, ki so bili posvečeni imenom vseh svetnikov in svetnic, opiráje se na odlomljeno vejo, se je vendar postavil na desno nogo. Z velikim naporom in pogostimi oddihi se je jel zaganjati in plaziti navzdol, ter je do solčnega izhoda pristokal do Korenkine lesene kolibe pod strmino.

»Ješ, ješ, Miha, ti si!« vpila je starka, ko je prihitela na bolestno jecanje iz svoje bajte in videla opraskanega, bledega Miho.

»Kaj ti je? Kdo te je?«

»Sam ne vem; po noči pri Hudem gradu...« jel je praviti Miha, a hitro zopet umolknil, ker se mu je zdelo, da je povedal že preveč.

Korenki je pa zadostovalo.

»Sveta pomagalka! Sama hudoba te je torej imela v krempljih! Zakaj jo nadleguješ in hlepiš po zakopanem denarji? O, Bog usmiljeni!...«

»Daj mi vode!« pravi Miha in se jame vzpenjati, da bi stopil v kolibo.

»Za pet krvavih ran!« zatuli Korenka ter z neverjetno naglostjo plane v svoj dom, zaloputne od znotraj slabotne duri ter je zaprè sè zapahom. Nato odprè malo okence na levi strani vhoda in stara Meta je s plašno molitvijo in svežo jelkino vejico kropila debele srage blagoslovljene vode proti ubogemu, udano zročemu zakladokopu. Ko se je ta oddaljil, vidé, da ne dobi vode, ker sluti starka v njem sledove hudobnega duha, je stopila ženica previdno na prosto,

zaklenila vrata, ter ob svoji oguljeni palici hitela po okolici naznanjat grozovito novost, da je hudoba Mihi polomila vse kosti ter ga zagnala z razvaline pred njeno kolibo, osmojenega, krvavega in zavitega v peklenski, žvepleni smrad.

Miha se je priplazil do bližnjega studenca, si vgasil žejo, ter v kristalni, ledenomrzli vodi opral in skópal boleče ude. To zdravilo je bilo tako blagodejno, da je sladko zaspal in da so bolečine, ko se je zbudil čez nekaj ur, toliko jenjale, da je mogel domov. Njegovo žilavo telo si je potem skoro docela opomoglo. Le v duhu mu je ostal iz one strahovite noči neizbrisljiv utis — žareča hudograjska stena sè suho, visoko postavo Gobe v sredini. Dasi je gledal to podobo le tako dolgo, kakor se trene z očesom, vendar je bil uverjen, da je videl sovražnega gospodarja Goline in pri njem še družega, čudno sklonjenega človeka, ktereга ni poznal.

Naravno je bilo, da je praznoverni Miha pripisoval vso tajno prikazen Gobini zvezi s hudičem. Le nekov nejasen čut mu je govoril, da nekaj ni v redu in da ima sedaj v rokah orožje zoper nemilega, oholega Golarinjarja, kateremu je že davno obljubil osveto in kateri mu je bil glede na zaklad najnevarnejši rivál. Toda kaj je to orožje, kako ga naj rabi uspešno, o tem si Lopár ni vedel odgovora. A taka temna slutnja se tudi včasih v najpriprostejši človeški naravi ohranjuje vztrajno, rastoče in šine o pravem trenutju na beli dan, ne da bi si vedel njen nositelj sam razjasniti kako. Tako se je godilo tudi našemu zakladokopu, ko je zabrusil svojemu in Lesárjevemu protivniku znane besede v blede obraz. Vidni uspeh pa ga je napotil, da je še dalje razmišljal in ugibal o tej zadevi.

Lesárja je pa vznemirjala Gobina grožnja. Kaj poreče gospod Kres, ako izvé iz umazanih ust Golarinjarja, da imata z njegovo nad vse ljubljeno in negovano Vero samotne sestanke? Vest mu sicer ni očitala najmanje krivde, a vendar je vedel, da sodi skrbni oče drugače. Gotovo ga naznanilo Gobe hudo užali in nemara prepové njemu — Ivanu — uhod v svojo hišo. Poslednja misel ga je silno prestrašila. Po dolgem ugibanju je prišel do sklepa, da najbolje za brani ovadbo in njene posledice, ako prosi naravnost, dasi še brez jasnega socialnega položaja, Verine roke.

Pisal je Veri o svoji nameri, položil na večernem sprehodu pisemce v že prej določeno in rabljeno duplino starega oreha za grajskim sadovnjakom, ter našel ondi drugi dan odgovor, da se udaja ona v tej zadevi docela njegovi volji in da mu ostane zvesta, naj pride karkoli more. Iz vsega lista pa je odmevala deviška razburjenost in viden nemir, da ne bi izginila njuna sladka nada in bi se

ne izpremenila v prazno peno. A ta nemir ni vplival na Ivana. Odkar si je bil v svesti Verine globoke ljubazni, njenega ognjevito in milo čutečega srca, izginjala mu je polagoma prejšnja malodušnost in nestalnost, postajal je odločnejši, rastla mu je moška samozavest in budila njegovo spečo energijo. Njegova pretirana sanjavost je ginila v zadnji dobi še silneje v zdravojasni sapi ruskega realizma, s katerim si je neprestano in sè slastjo krepil po tuji sentimentalnosti oparjenega duha.

Vesel in vznešen je naznanil svoji materi, kaj namerava, uverjen, da tudi njej napravi radost. In se ni motil; dobra mamica je blagoslavljalna sklep svojega ljubljenca in želela mu sreče iz globine materinskega srca.

Drugi dan je bil namenjen odločitvi.

Napetil se je na Jesenik. Na mostiču, kjer jo je videl v prvo po svoji vrnitvi s potovanja, čakala ga je Vera, blede od prečute noči, razburjena od notranjega nemira.

»Ivan, jaz se bojim!« je hitela.

»Umiri se, upajva, ne boj se, predraga! Ali je bil Goba te dni tukaj?« tolažil in vprašal je Ivan.

»Ne, ni ga bilo!«

»Vse dobro torej, Vera! A naj se zgodi karkoli, midva si priboriva srečo, ki bo tem slajša! Zaupaj! Ti si moje vse, zate se uprem vsemu svetu!«

V dolgem poljubu sta se zjediniili njuni duši v bojno zvezo za srečo življenja.

Vera je ostala sama. Srcé se ji je širilo v pogumu, najraje bi bila hitela za Ivanom, ter padla ž njim pred očeta in prosila, naj blagoslovi srcá najglobeje želje...

Ivan je našel profesorja, mirno prijaznega, ljubeznivega kakor vselej, v knjižni sobi.

Dasi razburjen, napeljal je vendar po prvih navadnih besedah razgovor na Vero, opisal v kratkih, iz duše prihajajočih besedah obojestransko nagnjenje ter prosil očetovskega dovoljenja v zaželeno zvezo.

»V vaših rokah, gospod profesor, je moja, in smelo rečem, tudi sreča vaše hčere!« Končal je na videz mirno, a z močno utripajočim srcem.

Kres ga je do kraja poslušal. Potem je uprl vanj svoj jasni pogled, zagotovil ga svojega očetovskega prijateljstva a snubitev vendar rahlo toda odločno odklonil.

Iz njegovih besed je Ivan razvidel, da mu je profesor sicer naklonjen kakor vedno, a da mu prisoja še premalo moralne moči za tako pomembepolno doverjenost in da mu ne jemlje vse nade — za poznejše čase. Ivan ga je umel. Grenko, neprijetno čuvstvo samo-očitanja mu je napolnilo v prvem hipu srce, a takoj se je umaknilo drugemu, krepilnemu in na boj pozivajočemu čustvu za priboritev dražega bitja.

Ob slovesu je razumel tudi Kresa rahlo izraženo skrb za duševni mir ljubljene hčere. Vedel je, da se bo moral ogibati Vere, dokler ne stopi zopet z boljšim uspehom pred očeta. In sam se je čudil, da ga poslednje ni huje zadelo.

Odišel je resen, a miren in z odločnostjo v srci. (Pride še.)

Mlada ljubezen.

Zložil E. Gangl.

Kaj mi praviš, ljubka moja!
Mamka tvoja se jezé,
Ker je vase zaklenilo
Drobno tvoje me srcé,

Misel se mi je zbudila,
Zbudil up se mi je ta:
Preslepila bova mamko,
Saj so dobrega srcá.

Lezi v posteljco in toži:
»Ljuba mati, blede smrt
Stopa k meni, da ponese
Hčerko si na božji vrt.

»Ni zdravila tej bolezní...
Rešil bi me morda — on!
Pride naj, prej ko zapoje
Žalostno mrtvaški zvon...«

In poslali bodo po-me
In prosili me lepó:
»Hčerko mi, gospod, rešite,
Svetlih kron Vam plačam sto!«

In z obrazom bodem resnim
Sklonil k posteljci se jaz
In objel bom tebe gorko
In poljubil ti obraz.

Ti pa bodeš zdrava vstala,
Jaz bom mamki dél tako:
»Dajte krono mi življenja,
Dajte mi v plačilo — njo!«

In odpri bodo mati
Prošnji moji vid in sluh:
»Blagoslovi vajin zakon
Oče, Sin in sveti Duh!«

10.

T i si dekle moje, Zvezdica prelepa, Žarek teh očesec Dušo mi oklepa.	Vse bogastvo moje Ti si mi mladenka, Sladka moja kupa, Kupa moja grenka.
Dušo mi oklepa Plamen njih prevročil, V srce sem zatvoril Tvoj obraz cvetoči.	Kupa moja grenka Takrat bo izpita, Kadar tvoja luč bo V črno noč zakrita.
Tvoj obraz cvetoči, Drago dekle, to je Moj edini zaklad, Vse bogastvo moje.	V črno noč zakrita Ti ne smeš umreti, Ti na dušo meni, Zvezda moja, sveti!

Hudi grad.

Piše Milan Sanjār.

(Dalje).

X.

v svoji mali, prijazni, s poezijo nedolžne deve naduhneni sobici je slonela Vera Kresova in tiho jokala. Neuspeh Ivanov pri očetu ji je težil rahlo srcé.

Po divnem cvetju njene idealne ljubezni je dahnila ostra sapa realnega življenja. Ostale so ji še nade, vendar v svoji bolesti ni našla utêhe. Neko temno, neizmerno, žalostno čuvstvo ji je légalo v razburjeno dušo, jo hladno objemalo, da je vstrepetavala kakor tanko vejevje nežnega brezja v gosti, vlažni megli, ki je krila jeseniški gaj.

Ura na mizi je s tankim, tresočim glasom naznanjala enajsto uro. Vse je spalo; tudi teta, ki jo je bila prej tolažila, je že davno utihnila v prednji sobi. A vera se ni mogla umiriti. Da bi olajšala svojo tugo, sela je k mizi in pisala Ivanu:

»Dragi!

Neznana bol mi stiska srcé. Bliža se polnoč, a jaz bedim in pišem Tebi. Od same razburjenosti me skelí glava in teta, ki so me prej mirili, so rekli, da sem bleda kakor smrt. Ivan! Vem, da še ni vse izgubljeno, — in vendar plakam, a ne vem zakaj; tako čudno, hudo mi je pri srcu, vsa obupana sem in žalostna.

Teta mi vedno pravi, da nimam srca, ker se ne jokam rada, a odkar si se Ti vrnil v naš tihi kraj, plakam mnogo, mnogo, pa tega ne ve nikdo, nikdo razun Tebe. Še le nocoj Ti morem povedati, da sem od tistega dneva, ko si mi čital na vrtu one čudovite Prešernove pesmi, vsak večer, sloneča na svojem oknu, bridko jokala... Potem so prišli dnevi, meseci polni veselja, neznane radosti — a zdaj — solza za solzo se mi vliva po lici — — —

Teta v sosedni sobi se je zbudila. Čulo se je gibanje in zaspani vzdih. Vera je spravila neizgotovljeno pismo, poslušala ter se v bojazni, da ne bi jo karala dobra teta, tiho jela razpravljati. Sezula je drobne, mehke črevljičke, fine, črne nogavice, slekla vrhovno obleko, odpela obilne lase, da so se vsuli v dolgih, temnih pramenih na bele, gole rame in prsi, dvigajoče se v ljubezni sladkobolestnem viharji. Ugasnila je luč...

Jesenski dnevi, hladni, suhi, sè svojim sivim nebom so prišli v deželo. Listje na drevju je rumenelo, venelo in se trepetaje osipalo v ostri sapi. Polje in travniki so izgubili svojo pisano odejo, opusteli, utihnili.

Gorovje in hribovje je pa oživel. Jasno in veselo se je glasilo zvonko lajanje lovskih psov, ki so v celih jatah gonili preplašeno zverjad po bregovih in tirali pred smrtni strel, odmevajoč zdaj in zdaj v tihi dol.

Ivan, ki je nameraval odpotovati prihodnji teden, je sedel doma pred svojo pisalno mizo, ganjen, vglobljen v Verino zadnje, neizgotovljeno pismo, katero je o mraku našel na dogovorjenem mestu.

Mati njegova je govorila v veži z nekom. Skoro na to je stopil v sobo jeseniški veliki hlapec, ki je opravljal ob enem tudi službo grajskega lovca ter vabil Ivana, naj pride drugi dan na lov v Gradnik.

»Kdo te je poslal?«

»Gospod so mi rekli, naj povabim vse lovce v okolici in tako sem stopil tudi k Vam, ker...«

»Dobro; kedaj?«

»Ob devetih se zberemo na ‚Veliki ravni‘. Vi pa, ker je Vam v stran, lahko greste mimo Jesenika do tiste debele bukve, kjer ste oni dan stali!«

»Pridem!«

Lovec je odšel.

Ivan pa je pisal Veri odgovor, jo tolažil in uverjal, da dosežeta izpolnitev svojih najglobeljih želj, če bi se jima stavile še desetkrat večje ovire.

Drugo jutro je bilo megleno in mrzlo. Ivan je vzel svojo lepo

dvocevko, se poslovil od matere, ki mu je poredno naročevala, naj le gotovo prinese zajca za večerjo, ter se napolnil po bližnji stezi v gozd. Steza se je vila od kraja ob skalnati strmini. Ni se videlo nikamor. Rudečkast svit je trepetal na izhodu v gosti megli, ki je vrela iz globine in polagoma zavijala gorske višave. Na golem grmovji in bukovji se je zbirala vlaga v debele kaplje, ki so polzele v debelo nastlano, gnjilo listje, šireče ostro, žarko vonjavo plesnobe.

Zavil se je tesneje v svojo lovsko opravo. Ko je prišel v ravnino do grajskega sadovnjaka, položil je pisemce za Vero v znano duplino. Jesenika pa se je hotel ogniti, dasi ga je vlekle silno hrepenenje v bližino ljubljene deve. Šel je ob potoku nekoliko nazaj, prestopil ostro strugo po debelem, iz plitve vode molečem kamenji, prekorakal travnike za vodoj in krenil na drugi strani v Gradnikovo strmino. Od iztoka je jela briti ostra burja. Megla se je naglo dvigala in izginjala v višini. Nebo se je prepredlo visoko, visoko z umazano sivim, enakomerno progastim oblačjem.

Ivan je stal na meji visokega lesovja, prav nad jeseniškim gajem, ki je bil v svojem pomladanskem krasu svedok njegove nezimerne sreče. A kako je zdaj vse izpremenjeno!

Kako si otožno jesensko nebó!

Pod taboj vse hira,

Vse vene, umira;

Življenje jemlje slovó.

Hripavi

Žrjavi

Visoko kričé,

Na južno leté!

Nehoté so mu prihajale žalostne misli, a otresel se jih je in krenil navzgor k debeli bukvi pod steno Hudograjske razvaline.

Na ‚Veliki ravni‘, z brinjem porasteni planoti blizu Goline, so se zbrali drugi lovci. Bila je pisana družba iz okolice, mej njimi tudi Goba. Stal je nekoliko v strani, naslonjen na samotno drevo in motril se svojim mračnim očesom zdaj grajskega lovca, ki je razkladal lovski načrt, zdaj zakladokopa Miho, ki je prevzemal ob takih prilikah dostojanstvo gonjača in tudi danes krotil celo krdelo nestrpnih psov, cviléčih in natezajočih vrvi, katere je držala njegova silna roka. Ura je kazala devet.

Odrinili so. Lovec je postavljaj gredé proti Hudemu gradu posamezne goste po gradniški višini. Miho je poslal niže, na južno stran, kjer je imel odvezati in izpustiti pse čez pol ure.

Gobi je bilo odkazano zadnje mesto proti razvalini, kamor je odšel sam brez lovca, ker mu je bila v tem kraju znana vsaka sto-

pinja. Bil je v izbrani lovski opravi, z novo, dragoceno puško na rami. Da ima denar, kazal je v vsaki stvari; tudi življenje si je v zadnji dobi lahko urejeval po svojih željah, a zadovoljnosti njegovo lice ni kazalo. Nasprotno; na njegovem obrazu je ležala neka prežeča zamišljenost. Podoba prekrasne deve se mu je vedno žarnejše uglabljalala, vsa njegova razburkana kri, vsa njegova divja strast mu je govorila, da ne najde nikjer slajše sreče, nego mu jo obeta to edino žensko bitje. In ta, njegovi naravi doslej neznana radost, naj bi bila zanj izgubljena, nedosegljiva? Zdaj, ko je bogat? Nikdar!

Kaj mu zapira pot do nje? — Edino oni le negodni Lesar! — ugibal je Goba, dospevši na svoje mesto, na vzvišeni, severni strani razvaline. Sedel je mej redkim, starim drevjem na prostoren štor, gledal preko nižjega zidovja na doleno stran, kjer je šumelo v ostri, jesenski sapi na pol golo bukovje ter se udajal svojim viharnim mislim.

V daljavi se je oglasilo lajanje. Prihajalo je vedno bliže. Goba je prijel orožje in napel oba petelina. Gonja je bila blizu, pod stenovjem. Pomeril je in prežal, kje se prikaže zverjad. V bukovju se je nekaj gibalo — — — toda to je človek — — — . Odstavil je, globoko dahnil, — obraz se mu je spačil. Zopet je pomeril, pot mu je stopal na čelo, roka se mu je tresla — in sprožil je — — — —

Ono noč je Vera malo spala, a kadar je nekoliko zadremala, plašile so jo divje, strašne sanje. Zjutraj je vstala z razdraženimi živci, blede, z vročim čelom. Teta ji je svetovala, ko se je vzdignila jutranja megla, naj gre nekoliko na plano, v hladni zrak. Rada jo je ubogala; sama je upala, da se ji na prostem umiri razburjena notranjost. Šla je svojo priljubljeno pot v brezov gaj. Z livade je gledala tožno sliko jeseni. Ni vedela, da so malo prej zveneli v Ivanovem duhu isti tugepolni akordi, kateri so se vzbujali zdaj v njej, silno, tožeče. Lovski psi so zalajali v gozdu ter gnali proti Hudemu gradu. Strel se je razlegal po lesovji. Obstala je.

Gori pri razvalini je nastalo vpitje, nejasni klici, krik . . . Duša ji je zamirala v neki nerazumljivi, grozni slutnji. Kar so jo nesle noge, je hitela v breg, nevedé, gnana od neke močne, notranje sile. Prišla je v bukovje, odkoder so prihajali glasovi. Mej drevjem je videla dve, tri osebe, ki so razburjene govorile, ena je klečala in se pripogibala k tlom. V smrtnem strahu je priletela do njih in tu, v njihovi sredi je ležal na tleh, bled, s krvjo oblit — Ivan Lesar.

»Ivan!«

Divji, dušo pretresajoči krik se je izvil ubogi devi iz globine prs. Ni videla navzočih, vrgla se je v blazni boli k dragemu. Možje

so zrla ta nenadni prizor molčé, resni in ganjeni. Zbralo se jih je več. Prišel je tudi gospod Kres. Plakajočo, ihtečo Vero so odvedli. Lovci so napravili iz smrekovih vej nosila ter odnesli ranjenega, rahlo dihajočaga Lesarja na Jesenik. (Pride še.)

Golobček.

Golobček snežnobeli	Golobček ni čarobno
Dospel je bil do nas,	O vesni spev slavil,
O vesni mi razcveli	Le dragi v pismo drobno
Prinesel z dalje glas.	Občutke srčne vtil.

S tem pismicem pa vstala
Cvetoča je pomlad,
In ko sem ga prebrala
Mi vsklilo sto je nad!

Zorana.

Iz dnevnika male gospodinje.

Piše Grilček.

O poslih.

Vaši Veroniki je teta umrla. —

Nehala je trpeti stara, prijazna ženica, ki je tolikokrat sklonjena priromala do nas, sedla zunaj pod kuhinjskim oknom na klopico, ter je jela glasno odkašljavati sè svojim močnim, možkim glasom. Vsi smo prihiteli, kadar smo jo slišali — dobro se spominjam! — Še meni prihaja težko, kaj neki Veroniki, ubogi Veroniki, katera se ne more niti oddahnuti od samih solz, če prav je bila že nekako pripravljena; saj mi je v zadnjem tednu tolikokrat pomenljivo pravila svoje sanje: o kalni vodi in o svetem Petru!

Po južini, kadar je Veronika odvezala svoj delavnični predpasnik, izginila sem tudi jaz v svojo sobico; in kadar je ona vsa v svojej najtemnejšej obleki, le z belim robcem v roki, stopila čez prag, izmuznila sem se tudi jaz za njo... Atej, mamica pa sta oba slovesno molčala, kadar sem jima poljubila roke...

Veronika me je gledala od strani, ko sva stopali druga tik druge. Konečno je menda le spoznala, da idem ž njo eno pot — na pogreb. Zopet in zopet si je brisala solze...

Sprememba

»Vbije grom naj izdajice,
Čujte pesni glasne klice;
Lahni čolnič nosi Sava
Semkaj v breg odmeva: »Slava!«

V mladej družbi burno časi,
Pevec vrisne črnolasi;
Ščit postal bo domovine,
Bog ji živi take sine!

To pred časom se godilo,
Kaj se v letih spremenilo?
Čolnič spet po reki plava
Krog šumi pa bistra Sava.

Mož je v čolnu s temno brado
Vozi v čolnu z ženo mlado,
Dvoje dece pa cveteče,
Drobce ribam v vodo meče.

Lepa slika! A resnica?
Tuja jim je govorica —
Mar so tuje sem prispeli,
Naše kraje nam zavzeli?

Na bregovju trepetlika,
Ko se čolnič v daljo vmika,
Jezno veje pripoguje,
Pa tako mi beseduje:

»Dobro se spominjam glasa,
Ni še tega mnogo časa,
Ko slovenske pesni mile,
Z ust se možu so glasile.

Zdaj pa tuj mu govor, šega,
In še ni zadosti tega —
Tuje deco ima zrejeno,
Ker je tujko vzel za ženo!«

Zorana.

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

XI.

»O so lovci! Psi gonijo, da je veselje, a nikdo ne strelja. Bog ve, kaj imajo, ali spé, ka-li?« godrnjal je Miha, plazeč se po neprodirni hosti na severu Gradnika. »Samo eden strel sem slišal, ko sta Sivka in Belin gnala proti razvalini; a tudi ta menda ni zadel — gonja je šla dalje. Čuj! Dijana — Sivka — Vihar — že zopet tirajo nekaj iz Medvedje jame...«

Priplazil se je na rob hudograjske višine, na stezo, po kateri so se prej razstavili lovci. Poslušal je veselo gonjo, ki se je razlegala po nižjem gozdovju in se odpravil tiho in oprezno proti Hudemu gradu.

»Tu pri Votlem štoru bi imel stati eden, pa ni nikogar!« besedoval je gredé in nejevoljno majal z glavo.

»In tu pri Rogovili, na najboljem mestu — tudi prazno!«

Zdaj se mu je zazdelo, da čuje v daljavi razburjen govor, krik. Postal je — jasno razločiti ni mogel ničesar. Prišel je do razvaline, na vzvišeni strani, do mesta, kjer je stal prej Goba — tudi tu ni bilo nikogar.

• Miha se je pazno ogledoval in nastavljal ušesa, kam mu je zdaj kreniti, da pride do lovcev. Spodaj v bukovju je slišal neko lomastenje. Drugi gonjač je stopil iz hoste, upehan in prepaden.

»Kje so?« je vprašal Miha že od daleč prišleca.

»V grad so ga nesli!«

»Koga?«

»Lesarja! Kaj ne veš?« je vprašal došlec, videč Mihe strmeči obraz in spominjaje se, da je bil poslednji na drugi strani Gradnikovi sè svojimi psi in da nemara ni slišal ničesar. »Ustreljen je!«

»Ka-aj?« izvilo se je nejasno iz grla prestrašenemu zakladokopu.

»Gospod Goba je ustrelil prav s tega mesta, kjer stojiva zdaj-le midva«, je razlagal gonjač, »na srnjaka, ki sta ga Sivka in Belin prignala tam pod zidovje, a zadel je Lesarja, skritega ondi v bukovju — tako nam je povedal sam Goba, ko smo prileteli na njegovo vpitje pod zidovje!«

»Goba?« zavpil je Miha, a takoj umolknil in nemo, nekako divje osuplo zrl v svojega tovariša. V njegovi, sicer dremotni, a domišljije polni glavi je vstala z vso silo ona nejasna slutnja zoper Gobo, se jasnila in vezala v določeno misel.

»Umoril ga je!« je spregovoril nehoté, uverjeno. »Saj mu je tako grozno pretel tam doli v brezji, slišal sem, in morda je tudi v kresni noči . . . , dà, gotovo je to morilec! Še danes grem naznanit žandarjem, kar vem!« dodal je odhajaje ves razburjen.

»Miha, pomisli —«, je hotel ugovarjati drugi, a Lopar je že izginil mej drevjem. Gonjač je čude se postal še nekoliko ter premišljuje strašno obdolžitev krenil v dolino.

Na debeli, precej visoki zidini, kjer so se družile stene razvaline okolo razdrtega stolpa je pa ležal Goba, propalega obraza, težko sopeč, ter poslušal razgovor gonjačev. Ko je čul usodne besede Loparjeve, njega dokazovalne pripomnje, spomnil se je šele, da je bil ta svedok njegove grožnje do Lesarja, da mu je ravno tedaj govoril tudi nekaj o kresni noči, — in sè silo, kakor bi ga kdo udaril sè železnim kijem po glavi, se je zavedel — da je izgubljen.

Neznosen, divji nemir se ga je lotil. Vstal je, bela pena mu je silila iz hropečih ust, planil je raz zidino ter bežal, nevedé kaj dela, v gozdove . . .

Visoko v gorovju, mej razkosanim, orjaškim skalovjem je dolini podobna, prostrana globela, po kateri je v divjem neredu razmetano veliko, očrnelo kamenje, odpadlo in privalivše se v silnih viharjih, ki razsajajo tu gori, od obmejnih, strogo, ponosno do oblakov se vzpenjajočih sten. Stare, sè zelenskastim, dolgim, predivu podobnim mahom okitene smreke so tožno in veličavo samevale v sredini gole krajine, nad opranim, osivelim nebrom davno se zgrudivših dreves.

Tu, v tej žalostni samini, pod drevjem, je sedel drugi dan Goba, skrivaje se pred služabniki pravice, ki so ga na Mihovo ovadbo in izpoved že iskali. Smrtno-bled, nemirnega, strahotnega pogleda je strmel v tla, opiraje vročo glavo v obe roki.

Mrtvotih je bilo vse okoli. Noben glas ni motil gorske tišine. Mirno veličanstvo je kraljevalo v prirodi.

In Gobi so vstajali spomini, davno izginoli spomini na mladost! Rahlo, milo, vedno glasneje mu je zvenela iz minole dobe znana neizmerno sladka struna v temo razdivjanih, obupnih mislij in delala njegovo duševno stanje še strašneje. Zaman se je branil, protivil. Vedno jasneje, mileje mu je govorila o nekdanji, daljni sreči, ko so mu tekla otroška leta v nedolžnem veselju na tihem gozdnem domu, ko mu je dobri, svojega edinca brezmejno ljubeči oče izpolnjeval vsako željo. Matere se je le temno spominjal; umrla je nekaj let za njegovim porodom. In kako lepo, krasno je bilo potem v šoli sosedne vasi, kjer je sè svojim dobrim napredovanjem delal veselje in budil nade očetu, da so ga poslali pozneje v mesto, da bi postal gospod. Tu so ga objele druge, pisane, divne podobe in povlekle ná-se vso njegovo živo domišljijo. Od kraja se je še učil; a kolikor bolj se je bližal mladeniškim letom, toliko bolj ga je mikalo življenje in tovarištvo mestnih vrstnikov, njihovi nazori in navade. Nevajen, da bi se upiral kateremukoli svojih nagibov, udal se je tuji razkošnosti, tujemu duhu z vso živostjo svoje strastne narave, tem lažje, ker mu je prihajalo od očeta obilo denarja. Življenje tujega mesta in tujega naroda se mu je tako omililo, da niti na počitnice ni hotel več zahajati na svoj slovenski dom, tudi jezika svojega se je večinoma odvadil in polagoma mu je postajalo vse zoperno, kar ga je še spominjalo domovine. Ni si želel od domovine drugega nego — denarja. Naravno, da je pri takem življenju zanemarjal učenje in šolski red tako, da so ga nazadnje iztirali iz zavoda. Na Golino se ni hotel vrniti; varal je zaslepljenega očeta in zahteval vedno več denarja za mestno življenje, dokler ni poslednji materijalno opešal. Tedaj je prišel domov, a le toliko, da je z osornim zahtevanjem in

z lažmi iztiral od mehkega očeta novih sredstev za malopridno življenje. In to se je odslej ponavljalo. Izpridil se je popolnoma. Oče mu je od skrbi in žalosti kmalu umrl. Ostavil mu je še dokaj lesovja, a tudi to je skoro izginilo. A s premoženjem ni izginila silna, obilo negovana, divja strast do uživanja; naraščala je v njegovih letih, kakor gorski hučournik, ki besno drvi v dol, lomeč in razdevaje vse prirodne in človeške ovire. In ta slepa, razuzdana, neukrotljiva strast ga je tirala od hudobije do hudobije, ugonobila ga zdaj, ko je sanjal, da je najbližje zemske sreče! Ves divni kras mladostnih, dolgo, dolgo spavajočih sanj o pravi človeški radosti se je za hip prikazal njegovi temni duši... Tu, v zadnjem kotu izprijenega srca, se je vzbudilo novo, pekoče čuvstvo — kesanje, ter lilo kakor goreča lava po vsem nesrečnem bitju...

Grozen, glasen jok po izgubljenem življenju se mu je izvil iz prsij in žalobno odmeval po mračni, tihi samini...

Toda prepozno!

Stopinje so se čule v bližini. Ogledal se je z osteklenelim pogledom. Izmej kamenja je zabliskalo bodalo orožnika...

(Dalje prihodnjič.)

Zadnji pozdrav.

Le plujte mi, oblaki, čez goró,
 Po modrem, čistem plujte mi nebesi,
 Lahno jih, vetrček, lahno jih nesí.
 Le plujte mi, oblaki, čez goró.
 In nji recíte, da jo po slovesi
 Bolj ljubim še nego li prej — zvestó...
 Le plujte mi, oblaki, čez goró,
 Lahno jih, vetrček, lahno jih nesí.

Oj solnce, ki na nebu se bliščíš,
 Predno zaideš za morjé zeleno,
 Posij, posij mi na očesce njeno,
 Oj solnce, ki na nebu se bliščíš.
 Poglej ji na okó temno, ognjeno,
 Da zadnji moj pozdrav ji izročíš,
 Oj solnce, ki na nebu se bliščíš,
 Predno zaideš za morjé zeleno...

Argo.

nični knjižici, le redkokedo si ume izbrati tako in jo čitati takó, da mu postane pravi pravcati prijatelj za življenje.

Naši čitatelji so pa vse premalo izbirčni v izbiranju svojega čtiva! — Ako bi se bolj ozirali na vsebino, nego na »salonsko izdajo« in »zlato obrezo«, kritikovali bi kmalu mileje, slabi proizvodi bi se pa morali poizgubiti, kajti kjer ni na trgu kupcev, tam se tudi ne more tržiti z roboj, po kateri nihče ne povprašuje.

Zaradi jedne slabe knjige se ne obsoja vsa literatura, seveda ako je imel človek nesrečo, da je dobil v roke same slabe knjige ali pa se iz svoje volje naslajal ob njih, potem ne more povedati nič lepega o njih.

Bog ni dal ženi samo telesa, temveč tudi duha in kakor je »Slovenka« poročala v 16. številki, pravi Mantegazza, « da je ženska lepa po telesu, a še lepša po duhu in da morajo zopet oživeti starogrški pojmi o ljubezni. V Italijanih — a ne samo v njih — da je glavni povod ljubezni strast in ljubav telesne lepote, kar je krivo nebrojnim samomorom, dvobojem in ubojem« Potem se pa pravi »cherchez le femme«, Boga mi, ali je ženska kriva, ako se moški spol kaže tako nevrednega pridevka »močni« in da gre rakovo pot s svojim naziranjem o svetu in življenju?

Dvignite sebe in s seboj dvignite nas, da bomo vredne tovarišice vaše. Dvignite nas pa v pravem pomenu besede, ne z jednoj rokoj nad zvezde, z drugoj pa nazaj v ... blato!

Gospica urednica, ali se ni čudno razvila moja pravljica? Hočete-li prihodnjič še več?

Na zdravje! Klanjam se!

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Zvršetek).

XII.

prvem nadstropji Jesenika, v tihi, stranski sobi je ležal blede bolnik. Neslišno sta prihajali Vera in njena teta, mu stregli, pazili na vsak dihljaj Ivana Lesarja. Rana njegova sicer ni bila nevarna, a izgubil je pred zdravnikovim prihodom toliko krvi, da se dolgo ni zavedel in nekaj tednov zatem je bil še vedno v

smrtni nevarnosti. Zahvaliti se je moral le svoji mladi naravi, da je še ozdravel. Po malem se je nadomeščala izguba krvi in polagoma so se vračale bolniku moči. Toda vrnitve na dom še zdravnik ni dovolil. Mati Ivanova, ki je bila v dneh največje nevarnosti vedno pri svojem sinu, prihajala je le še vsak dan toliko, da je gledala z neopisno materinsko radostjo ozdravljenje svojega ljubljenca. Vera pa je smela čitati Ivanu, ko je zdravnik to dovolil. Znala je toliko ruščine, da mu je brala na njegovo željo večinoma ruska dela. Veliki Tolstoj mu je govoril iz ust prekrasne, mile deve tako ognjevitno, blago in lepo, da se kar ni mogel naslušati. V dolgih nočeh bolezni pa je premišljal ideje pisateljeve, njegovo delovanje za narodno prosveto, njegovo vzgojevanje mladine in vezal, primerjal vse to sè zunanjim življenjem svetovnega velikana. Zdelo se mu je hipoma, da vidi med seboj resnico, svetlo in blestečo, ter se čudil, da se mu prej ni pokazala, ko mu je vendar bila tako blizo in je tako priprosta. Jasno je videl pred seboj nalogo življenja in se strme oziral ob dolgih dneh, ko je moral ležati, na leta, ki so mu minola v brezplodnem sanjarstvu. Z vračajočim se zdravjem je čutil v sebi večjo moč in duševno pre-rojenje. Neka neznana, notranja sila se mu je vzbudila in govorila o delu in sreči. Komaj je čakal, da ozdravi in se izroči tej sili, z vsem svojim bitjem. In ozdravel je. Ves preroben in poln veselja do dela se je jeseni poslovil ter odšel na Dunaj, da bi ondi dovršil svoje učenje na univerzi. Uglobljen v ideje svojega ruskega uzora, je slušal tudi predavanja na ondajnem pedagogiju.

Minolo je zopet eno leto. Ivan je z izvrstnim uspehom dogotovil študije in se vrnil v svoj ljubljeni rojstni kraj. Tu je ustanovil kakor Tolstoj prvo šolo, vzgojeval mladino ter kakor pisatelj posvetil vse svoje duševne darove domovini.

Ko je videl profesor Kres delavnost, značaj, vztrajnost in uspehe Lesarjeve, dal mu je tudi Vero, tem raje, ker je kakor srečna žena ostala tudi v njegovi — očetovi — bližini.

Sodnijska preiskava zoper Gobo je, razen poskušenega zavrtnega umora nad Lesarjem, dognala, da je v Kresni noči oropal mrtvega Martinellija, ki je imel za lesne nakupe v Bosni veliko vsoto denarja pri sebi, in da je tisto noč zakopal truplo mej zidovjem hudograjske razvaline.

Obsodili so ga na dolgoletni zapor, iz katerega se ni vrnil več; umrl je, predno je prestal kazen.

* * *

Meta Korenka je sedela na pragu svoje siromašne kolibe. Marljivo je vezala brezove šibe v metlo.

Glasno lomastenje v bližnji hosti jo je vzdramilo, da je zvedavo vzdignila svoje motne, drobne oči.

Ugledala je Miho Leparja, ki se je prikazal izmej drevja. Vlekel je za sabo debelo javorjevo klado. Ko je zagledal starko, je pustil klado in pristopil ter dejal:

»Danes menda ne boš bežala pred mano, kakor lani, ko sem bil v revah in težavah?«

»Jeh, Miha, kak si pa bil tedaj! Ne zameri, sama hudoba je plesala tedaj okolo tebe in širila smrad!« hitela je Korenka.

»Kaj še, hudobe ni bilo nikjer. A odpustiti ti še zdaj ne morem iz srca, veš, ker mi nisi hotela dati vode.«

»Mati usmiljena, ko me je bilo pred teboj tako neznansko strah! Danes pa ti je koj prinesem, ko si v človeški podobi in pri poštenem delu opravičevala se je Meta.

»Pri delu, seveda sem pri delu; a žejen nisem!« odgovarjal je Miha. »Javor sem posekal, da ga podelam v lesene podplate, za coklje, saj veš; ono leto sem jih tebi tudi naredil — delam in delam, a denarja ni!«

»Oj, ljubi Miha, počakaj še! Ko prodam te-le metle, prve krajcarje prinesem tebi. a zdaj jih res nimam!« zagotavljala je milo Korenka.

»Tako je vselej in povsod, nikdo ne plača. Ljudje mislijo, da sem bogat, kakor hudograjski strah!«

»Saj ga ni!« je rekla starka, da bi odvrnila besedo od svojega dolga. »Otroci so pravili, da jih v šoli uče, da strahu ni, da je le izmišljotina.

Miha Lopar se je zvito namuznil in dejal:

»O, saj je meni tudi tako govoril mladi Lesar; sam pa dobro ve, da so strahovi, le povedati ne sme, ker so mu to prepovedali tam v tistih dunajskih črnih šolah!«

Rekši, je odšel ter z nova naložil svoje breme.

Bilo je še zgodaj. Solnce je še le ravnokar izšlo in razlilo svojo veselo svetlobo na Gradnikovo glavo, na sivi Hudi grad, od koder so bežale jutranje megle v dolgih, belih progah, kakor beže nevednost, praznoveje in duševna tema pred jasnimi, toplimi žarki ljudomile prosvete.

